Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
Regulator of the National Lottery

Tuarascáil Bhliantúil

2019

ÁR BHFÍS

Crannchur Náisiúnta atá sábháilte, inbhuanaithe, a reáchtáiltear i gceart agus a dhéanann cistí do chúiseanna maithe a uasmhéadú.

Clár Ábhar

1. Tuarascáil ar Oibríochtaí de bhun Alt 22(3) den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 2

- **1.1** Ráiteas an Rialálaí 3
- **1.2** Foireann Bhainistíochta 5
- **1.3** Feidhmeanna an Rialálaí 7
- **1.4** Maoirseacht ar an Oibreoir 8
  - **1.4.1** Oibríochtaí agus Cistí an Chrannchuir Náisiúnta do Chúiseanna Maithe 11
  - **1.4.2** Cosaint Imreoirí 12
  - **1.4.3** Cumarsáid Mhargaíochta agus Fógraíocht Fhreagrach 16
  - **1.4.4** Gearáin a Fuarthas 16
  - **1.4.5** Athbhreithnithe Téamúla Comhlíonta 17
  - **1.4.6** Forfheidhmiú 17
- **1.5** Iarrataí Rialála faoin Acht agus an Ceadúnas 20
- **1.6** Ciste an Chrannchuir Náisiúnta 22
- **1.7** Forfheidhmiú Trádmharcanna 25
- **1.8** Gnóthaí Corparáideacha 26
  - **1.8.1** Straitéis 26
  - **1.8.2** Rialachas Corparáideach 27
  - **1.8.3** Acmhainní agus Soláthar Foirne 28
  - **1.8.4** Tuarascáil Bhliantúil agus Cuntais 28
  - **1.8.5** Iniúchóireacht Inmheánach 28
  - **1.8.6** Bainistíochta Riosca 29
  - **1.8.7** Ceanglais Reachtaíochta 29

Aguisín A: Caighdeáin Feidhmíochta Premier Lotteries Ireland (PLI) 30

Aguisín B: Tuarascálacha Rialta a fuarthas ó PLI 31

Aguisín C: Iarrataí ar Fhaomhadh nó Toiliú faoin gCeadúnas 32

2. Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta – Ráitis Airgeadais agus Tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste de bhun Alt 22(2) den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 34

3. Ciste an Chrannchuir Náisiúnta – Ráitis Airgeadais agus Tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste de bhun Alt 44(4) den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013. 62

1

Tuarascáil ar Oibríochtaí de bhun Alt 22(3) den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013

1.1 Ráiteas an Rialálaí

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta

I gcomhréir le hAilt 22 agus 44 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013, is deas liom Tuarascáil Bhliantúil agus Cuntais Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta agus Ciste an Chrannchuir Náisiúnta a chur i láthair don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019.

In 2019, aistríodh €250.7 milliún ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta chuig an Státchiste chun tacú le Cúiseanna Maithe. Is ionann agus méadú 11.6% é seo i gcomparáid leis an mbliain roimhe seo (€224.6 milliún).

Roimh an mbliain atá faoi chaibidil, aistríodh suim shonrach €16.1 milliún in Aibreán 2020 ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta chuig an Státchiste chun tacú le Cúiseanna Maithe.

Bhain an tsuim of €16.1 milliún le duaiseanna éagtha nár éilíodh faoin gceadúnas roimhe seo, a bhí i gCiste an Chrannchuir Náisiúnta ag dáta Thosach Feidhme an cheadúnais reatha. Rinneadh leasú ar an gCeadúnas, ar chomhaontú an Oibreora, chun an t-aistriú seo a éascú. Ba é seo an chéad leasú a rinneadh ar an gCeadúnas agus foilsíodh sonraí faoin leasú ar láithreán gréasáin Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta (ORCN).

Mar gheall ar na torthaí arb ábhar díomá iad a bhain le cleachtadh an tSiopa Rúndiamhair in 2018, rinne mé na torthaí a phoibliú in Eanáir 2019 chun feasacht a chur chun cinn i measc na miondíoltóirí agus an phobail nach bhfuil táirgí an Chrannchuir Náisiúnta le díol le leanaí. Ag an am céanna, rinne mé idirchaidreamh leis an Oibreoir lena chinntiú go ndeachthas i mbun gníomh pras le feabhas a chur ar chomhlíonadh i measc miondíoltóirí sa phríomhlimistéar seo. D'fhreagair an tOibreoir láithreach agus cuireadh fógraí nua ar scáileán digiteach in airde ar an láthair agus tugadh meabhrúcháin ardfholáirimh dá ghníomhairí miondíola. Ní ba dhéanaí in 2019, chuir an tOibreoir tús lena chlár féin siopa rúndiamhair agus chuir sé feachtas "*Think 21*" ar siúl i measc na siopaí go léir. Tugann na torthaí a baineadh amach go dtí seo le fios go bhfuil tionchar dearfach á imirt ag oideachas a chur ar mhiondíoltóirí agus feachtas Think 21 agus go bhfuil feabhas ag teacht ar chomhlíonadh ach leanann m'Oifig le hathbhreithniú a dhéanamh ar an limistéar seo oibríochtaí.

Cuireadh m'Oifig ar an eolas an 4 Samhain 2019 ar aimhrialtachtaí i dtrí chluiche scríobchárta, a bhain le ceithre phríomhdhuais a fhágáil as an áireamh. Thug mé tús áite láithreach do leasanna imreoirí agus do ghnás chluichí an Chrannchuir Náisiúnta. Bhí buairt ní b'fhairsinge orm freisin maidir leis an tionchar féideartha a d'imreofaí ar cháil an Chrannchuir Náisiúnta agus a inbhuanaitheacht fhadtéarmach.

Chuathas i ngleic leis na rudaí ar thug mé tús áite láithreach bonn dóibh nuair a d'iarr mé ar an Oibreoir an cluiche a aistarraingt a bhí á dhíol agus a ndearnadh difear dó agus cheadaigh mé Crannchur Speisialta Athbhliana chun luach na nduaiseanna nár íocadh a aisíoc le himreoirí, gan aon chostas breise a bheith le híoc ag imreoirí ná ag Ciste an Chrannchuir Náisiúnta. Ag an am céanna, chuir mé tús le scrúdú iomlán ar an méid ba chúis leis na haimhrialtachtaí agus ar cén sáruithe ar an Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 nó ar an gCeadúnas a d'fhéadfadh tarlú. Fógraíodh an Crannchur Speisialta agus aistarraingt an chluiche scríobchárta a ndearnadh difear dó an 11 Nollaig 2019 agus ghabh an tOibreoir leithscéal le gach imreoir an Chrannchuir Náisiúnta.

I nDeireadh Fómhair 2020, ar chríochnú an scrúdaithe, d'fhoilsigh mé m'fhiosrúchán neamhspleách ar an tsaincheist. Rinneadh breithniú mionsonraithe ann seo ar chúis agus tionchar na saincheiste, na gníomhartha a rinneadh, agus na bearta atá i bhfeidhm chun cosc a chur ar atarlú.

Rinne mé an cinneadh gur sháraigh PLI an tAcht agus an Ceadúnas maidir leis na cluichí seo. Ní thugtar le fios in aon chor gur baineadh go hábhartha d'iomláine an Chrannchuir Náisiúnta nó an Chiste do Chúiseanna Maithe agus sheiceáil m'Oifig nach ndearna an tsaincheist seo difear d'aon chluichí an Chrannchuir Náisiúnta, seachas iad siúd a ainmnítear san fhiosrúchán. Táim sásta gur ghníomhaigh an tOibreoir go trédhearcach agus le dea-intinn, nár coimeádadh eolas siar, agus gur chreid foireann an Oibreora (ach bhí dul amú orthu) go raibh na cluichí á reáchtáil i gceart. Tá roinnt rialuithe nua curtha i bhfeidhm chun cosc a chur ar na hearráidí sin ag an Oibreoir tarlú arís agus lena cheadú aon saincheist atá cosúil leis seo a bhrath níos luaithe. Déileáiltear go hiomlán leis an gceist seo in Alt 1.4.6 den tuarascáil seo.

I rith 2019, deimhníodh go ndearnadh sárú ar an gCeadúnas inar theip ar an Oibreoir lógó an Chrannchuir Náisiúnta a chur san áireamh i gcónaí, faoi mar is gá a dhéanamh. Mar fhreagairt d'ordú ón Oifig seo, cheartaigh an tOibreoir formáid a phreaseisiúna le lógó an Chrannchuir Náisiúnta a chur san áireamh.

D'oibrigh mo chomhghleacaithe san oifig le chéile in 2019 chun luachanna a fhorbairt a thabharfadh treoir mhaith dúinn chun ár spriocanna straitéiseacha a chur i bhfeidhm sa timpeallacht a bhfuil athrú mear ag teacht uirthi ina n-oibrímid. Tugaim na luachanna seo faoi deara agus iad ar bun gach lá.

Ar deireadh, ba mhaith liom obair dhian agus comhthiomantas mo chomhghleacaithe san Oifig i gcaitheamh 2019 a aithint.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
Eanáir 2021

1.2 Foireann Bhainistíochta

Ba iad an Rialálaí agus an fhoireann bhainistíochta sinsearaí:

An tUasal Carol Boate – Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta

Abhcóidí agus cleachtóir taithíoch na dea-rialála í an tUasal Boate ar mhaithe le tomhaltóirí agus an geilleagar. Tá B.A. bainte amach aici san Eacnamaíocht agus M.Sc. san Eacnamaíocht chomh maith le dioplómaí iarchéime i nDlí na hIomaíochta agus Rialachas Rialála an Choimisiúin Eorpaigh. Sular ceapadh í mar Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, ba Stiúrthóir í an tUasal Boate ar Sheirbhísí Corparáideacha agus, roimhe sin, ba Stiúrthóir Rialála agus Idirchaidrimh Gnó í ag gCoimisiúin um Iomaíocht agus Cosaint Tomhaltóirí. Roimhe sin, d'oibrigh sí ag an Údarás Iomaíochta go príomha i dtaobh cumaisc agus éadálacha a rialáil agus ag tacú le hathruithe ar dhlíthe agus rialacháin a chuireann bac le hiomaíocht éifeachtach.

An tUasal Derek Donohoe – Leas-Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta / Ceann na hIniúchóireachta agus Airgeadais

Comhalta de Chuntasóirí Cairte na hÉireann is ea an tUasal Donohoe agus tá Dioplóma bainte amach aige sa Chuntasaíocht Fhóiréinseach. Tá breis agus taithí 35 bliain aige i gcúrsaí cuntasaíochta agus iniúchóireachta. Iarphháirtí é i bpríomhchleachtas cuntasaíochta Éireannach agus tá taithí nach beag aige sna limistéir seo a leanas: iniúchóireacht, tuairisciú airgeadais, cuntasaíocht fhóiréinseach, rialachas corparáideach, athbhreithnithe comhlíonta agus díchill chuí. Chuir sé seirbhísí iniúchóireachta agus comhlíonta ar fáil do phunann aonáin rialáilte san earnáil airgeadais ar feadh go leor blianta.

An tUasal Mary McNabola – Bainisteoir Gnóthaí Corparáideacha

Tá gairm bheatha breis agus 30 bliain caite ag an Uasal McNabola mar fhostaí sa tseirbhís phoiblí. Gairmí taithíoch san earnáil phoiblí í a bhfuil cáilíocht Dlí Fostaíochta bainte amach aici agus chaith sí 18 mbliana sa Roinn Seirbhísí Corparáideacha den Údarás Náisiúnta Míchumais sular thosaigh sí ag oibriú in Oifig an Rialálaí. D'oibrigh sí freisin ar feadh 15 bliana in oifig Chathaoirleach agus Phríomhfheidhmeannach Údarás Forbartha Dugthailte Bhaile Átha Cliath agus í ag oibriú ar réimse fairsing tionscadal agus tionscnamh a rinne an eagraíocht iomlán a éascú.

An tUasal Cian O'Sullivan – Ceann Dlí agus Comhlíonta

Is ball an tUasal O'Sullivan de Dhlí-Chumann na hÉireann i ndiaidh dó a cháilíocht a bhaint amach mar aturnae in 2001. Tá Baitsiléir sa Dlí Sibhialta agus céimeanna Máistreachta sa Dlí bainte amach aige, chomh maith le dioplómaí iarchéime a bhronn Dlí-Chumann na hÉireann, an Institiúid Cánachais in Éirinn agus an Cumann Árachais Saoil air. Sular ceapadh é le ORCN, ba chigire é le hOifig na gCoimisinéirí Ioncaim. Roimhe sin, d'oibrigh sé sna haonaid dlí agus chomhlíonta i gcomhlacht árachais mór agus i bpríomhghnóthas dlí.

An tUasal Siobhán Phillips – Ceann um Chosaint agus Taighde ar Imreoirí

Síceolaí Cairte le Cumann Síceolaithe na hÉireann is ea an tUasal Phillips agus tá M.Sc., H.Dip agus BA bainte amach aici sa tSíceolaíocht. Sular thosaigh sí ag oibriú le Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, ba Cheann í ar Infreastruchtúr Taighde agus Meastóireacht ag Fondúireacht Eolaíochta na hEorpa. Bhí gairm bheatha fhada aici i dtaighde agus meastóireacht beartais phoiblí mar chomhairleoir agus speisialtóir meastóireachta agus tá an-chuid tuarascálacha foilsithe aici in Éirinn agus go hidirnáisiúnta. Ceann Aonad Meastóireachta Tionscail Chistí Struchtúrtha an AE ab ea í ag an Roinn Fiontar, Trádála agus Fostaíochta le roinnt blianta agus ba Mheastóir í do Chiste Sóisialta na hEorpa, chomh maith.

An tUasal David Scott – Cuntasóir

Comhalta den Institiúid Chairte um Airgeadas agus Cuntasaíocht Phoiblí is ea an tUasal Scott agus tá céim Bhaitsiléara Eolaíochta (BSc) bainte amach aige sa Mhatamaitic. Tá taithí de bhreis ar 20 bliain aige ar airgeadas, cuntasaíocht agus iniúchóireacht. Sular thosaigh sé ag oibriú le Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, ba Bhainisteoir Airgeadais agus Riaracháin é leis an mBord um Fhaisnéis do Shaoránaigh agus aonáin a dtugtar cistiú deontais dóibh á rialú. Roimhe sin, bhí poist aige sna hearnálacha oideachais tríú leibhéil agus rialtais áitiúil agus in Éirinn agus sa RA.

1.3 Feidhmeanna an Rialálaí

Crannchur Náisiúnta atá sábháilte, inbhuanaithe, a reáchtáiltear i gceart agus a dhéanann cistí do chúiseanna maithe a uasmhéadú.

Forordaítear Feidhmeanna an Rialálaí a thacaíonn leis an bhfís thuas san Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 agus áirítear leo an méid seo a leanas:

1. Cur ar bun an Chrannchuir Náisiúnta a sholáthar.
2. Oibriú an Chrannchuir Náisiúnta a mhaoirsiú agus monatóireacht agus forfheidhmiú a dhéanamh ar chomhlíonadh an Achta agus an Cheadúnais ag an Oibreoir.
3. Breithniú a dhéanamh ar roinnt ceisteanna a fhaomhadh a bhaineann leis an gCrannchur Náisiúnta (scéimeanna san áireamh do chluichí an Chrannchuir Náisiúnta).
4. Ciste an Chrannchuir Náisiúnta a bhainistiú agus a rialú.
5. Cearta forfheidhmithe aon trádmhairc de chuid an Chrannchuir Náisiúnta a fhorfheidhmiú.

Ní mór don Rialálaí na feidhmeanna seo a chomhlíonadh ar an modh sin is dóchúla a chinnteoidh an méid seo a leanas:

a) go reáchtáiltear an Crannchur Náisiúnta de réir an ghnáis chirt,
b) go dtugtar cosaint do leasa rannpháirtithe an Chrannchuir Náisiúnta,
c) go dtugtar cosaint d'inbhuanaitheacht an Chrannchuir Náisiúnta go fadtéarmach,

agus, faoi réir na bpointí thuas ó a) go c), a chinntiú go mbíonn ioncaim a leithdháiltear ar an Lár-Chiste le híoc amach ar mhaithe leis na cuspóirí a cheadaítear faoin Acht ("Cúiseanna Maithe") chomh mór agus is féidir, faoi réir théarmaí an cheadúnais.

Níl aon ról ag an Rialálaí maidir le hiarratais ar nó leithdháileadh cistí do Chúiseanna Maithe. Ba cheart iarratais ar chistiú a chur faoi bhráid na Roinne Rialtais ábhartha.

1.4 Maoirseacht ar an Oibreoir

Déanann Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta (ORCN) monatóireacht agus forfheidhmiú ar chomhlíonadh ag DAC Premier Lotteries Ireland, an tOibreoir, i leith an Achta um Chrannchur Náisiúnta, 2013 agus théarmaí agus choinníollacha an Cheadúnais ar deonaíodh dóibh chun an Crannchur Náisiúnta a oibriú.

Comhlíonann ORCN an fheidhm seo trí mhaoirseacht rialta agus réamhghníomhach a dhéanamh ar an Oibreoir. Áirítear leis an maoirseacht seo:

(a) Maoirseacht ar fheidhmíocht an Oibreora.

(b) Tuarascálacha éagsúla a fuarthas ón Oibreoir

(c) Rochtain fíor-ama ar shonraí ó chórais an Oibreora.

(d) Cruinnithe rialta leis an Oibreoir.

(e) Maoirseacht ar phróisis agus rialuithe a chuir an tOibreoir i bhfeidhm.

(f) Monatóireacht ar mhargaíocht agus gníomhaíochtaí caidrimh phoiblí an Oibreora.

(g) Gearáin ón bpobal, athbhreithnithe agus imscrúduithe téamúla.

Monatóireacht agus forfheidhmiú a dhéanamh ar chomhlíonadh an Achta agus an Cheadúnais.

(a) Monatóireacht ar fheidhmíocht an Oibreora

Déantar monatóireacht agus measúnú ar fheidhmíocht an Oibreora i dtaobh caighdeáin thuartha atá le baint amach gach bliain. In 2019, bhain an tOibreoir gach ceann, seachas ceann amháin, dá chaighdeáin thuartha amach. Níor bhain an tOibreoir an sprioc 80% amach a leagadh amach chun gearáin a réiteach an chéad iarraidh, agus níor réitíodh ach 56.98% de na gearáin an chéad iarraidh. Bhí buarthaí ar an Rialálaí maidir le héifeachtacht ionad teagmhála an Oibreora in 2019 agus chuir séí tús le hathbhreithniú ar roinnt teagmhálaithe a rinn miondíoltóirí agus imreoirí i Samhain 2019. Thug an tOibreoir faoi athbhreithniú freisin in 2019 ar conas a bhainistíonn sí teagmhálaithe a dhéanann miondíoltóirí agus imreoirí agus rinne sé tuairisciú leis an Rialálaí in 2020 ar thoradh an athbhreithnithe seo agus ar na gníomhartha a bhí á ndéanamh chun feabhas a chur ar an ngné seo d'oibríochtaí.

Lorg an Rialálaí freisin mínithe ar an bhfáth nár baineadh an sprioc seo amach. D'eascair cuid den laghdú ar an méadracht as méadú ar an líon gearán nach bhféadfaí a réiteach an chéad iarraidh mar gheall ar chineál an ghearáin agus ba ghá iarracht ní ba mhó a dhéanamh chun imscrúdú níos mionsonraithe a dhéanamh orthu, agus ba ghá teagmháil bhreise a dhéanamh leis an ngearánaí dá bharr. Tá súil leis go mbainfidh na gníomhartha atá ar na bacáin sa bhliain 2020 chun feabhas a chur ar an mbunachar eolais agus an tacaíocht don fhoireann siúd atá ag déileáil le gearáin feidhmíocht amach atá feabhsaithe, ar an iomlán, maidir le déileáil le gearáin ar cheart a bheith curtha san áireamh sa mhéadracht ar leith seo agus i sásamh custaiméirí i gcoitinne.

Chuir an Rialálaí an tOibreoir ar an eolas go ndéanfar monatóireacht dhlúth leanúnach ar an méadracht seo agus go dteastaíonn feabhsúcháin mhóra.

Féach Aguisín A chun teacht ar shleachta ó thuarascáil chaighdeáin feidhmíochta bhliantúil 2019 ón Oibreoir.

(b) Tuarascálacha éagsúla a fuarthas ón Oibreoir

Fuarthas tríocha a haon saghas éagsúil de thuarascálacha ar bhonn rialta ón Oibreoir in 2019 (féach Aguisín B). Cuimsíonn iad seo gnéithe éagsúla den ghnó, airgeadas, rialachas, teicneolaíocht, seirbhís do chustaiméirí agus feidhmíocht an chluiche ina measc.

Déanann ORCN athbhreithniú ar gach tuarascáil agus féadtar iad a chrostagairt in aghaidh foinsí eile faisnéise. Bunaithe ar an athbhreithniú seo, téitear i ngleic le haon cheist óna dteastaíonn míniú leis an Oibreoir agus iarrtar ar nó faightear breis faisnéise nó téitear i mbun gnímh, de réir mar is gá.

c) Rochtain fíor-ama ar shonraí ó chórais an Oibreora

Tá rochtain fíor-ama ag ORCN ar an gcóras cluichíochta a oibríonn an tOibreoir. Cumasaíonn seo ORCN monatóireacht a dhéanamh ar an méid seo a leanas:

- Feidhmíocht díolta cluichí, ar bhonn aonair agus de réir catagóire.
- Líonta na nduaiseanna is mó a éilítear de réir cluiche agus an líon duaiseanna eile nár éilíodh.
- Céatadán na nduaiseanna nár éilíodh de réir cluiche.
- An coimisiún atá iníoctha le miondíoltóirí.
- Coigeartuithe (e.g. le haghaidh ticéid chealaithe nó a ndearnadh díobháil dóibh) a iontráladh ar an gcóras cluichíochta.
- Deireadh a chur le cluichí agus leaganacha níos déanaí a chur ina n-ionad.

Déantar an fhaisnéis seo a chrostagairt in aghaidh na dtuarascálacha a sholáthraíonn an tOibreoir, faoi mar a thugtar faoi deara thuas.

Tá rochtain ag ORCN, chomh maith, ar “an Córas Fíoraithe Neamhspleách” ar gá don Oibreoir é a oibriú faoin gCeadúnas. Oibríonn an Córas Fíoraithe Neamhspleách mar rialú agus déanann an tOibreoir é a chur i gcothromaíocht leis an gCóras Cluichíochta sula roghnaítear na huimhreacha i ngach cluiche atá bunaithe ar chrannchur.

Tá rochtain fíor-ama ag ORCN, chomh maith, ar Chuntas Bainc na nDuaiseanna an Oibreora agus déanann sí monatóireacht ar íocaíocht duaiseanna, suimeanna a aistriú ó agus chuig Cuntas Bainc na nDuaiseanna, agus an t-iarmhéid atá ar fáil i gCuntas Bainc na nDuaiseanna ó thráth go chéile.

(d) Cruinnithe rialta leis an Oibreoir

Déantar cruinnithe rialta leis an bpríomhphearsanra an Oibreora go rialta ar bhonn athfhillteach, agus socraítear cruinnithe breise ad-hoc faoi mar a bhíonn ag teastáil. I measc na gcineálacha de chruinniú, tá an méid seo a leanas:

- Cuireann cruinnithe coicísiúla agus míosúla athfhillteacha bealaí ar fáil chun cumarsáid éifeachtach a dhéanamh idir ORCN agus an tOibreoir agus chun maoirseacht thráthúil a dhéanamh ar gach gníomhaíocht reatha agus bheartaithe.
- Sceidealaítear cruinnithe ráithiúla agus bliantúla chun maoirseacht struchtúrach a dhéanamh ar cheisteanna sonracha tréimhsiúla, idirchaidreamh bliantúil ina measc le Bord an Oibreora.
- Cuirtear cruinnithe ad-hoc ar bun chun dul i ngleic le ceisteanna sonracha a thagann chun solais ó am go ham, faoi mar is gá.

Chuir ORCN daichead a trí cruinniú rialta ar bun le pearsanra an Oibreora in 2019. Anuas air sin, cuireadh cruinnithe ad-hoc ar bun a théann i ngleic le ceisteanna ar leith faoi mar a bhí ag teastáil.

(e) Maoirseacht ar phróisis agus rialuithe a chuir an tOibreoir i bhfeidhm

Déanann ORCN monatóireacht ar na próisis agus na rialuithe a dtéann an tOibreoir ina mbun in oibriú an Chrannchuir Náisiúnta. Áirítear leis an maoirseacht seo monatóireacht a dhéanamh ar an méid seo a leanas:

- Struchtúir rialachais laistigh den Oibreoir.
- Oiriúnacht agus macántacht stiúrthóirí agus na bainistíochta sinsearaí.
- Aistrithe rialta chuig Ciste an Chrannchuir Náisiúnta (féach Mír 1.6 thíos).
- Rialuithe atá i bhfeidhm i dtaca le hoibríochtaí, crannchuir a chur ar bun agus oibriú cluichí, íocaíocht duaiseanna, duaiseanna nár éilíodh atá imithe in éag a úsáid, slándáil, teicneolaíocht faisnéise, rialú cáilíochta, cuntasaíocht agus tuairisciú ina measc.
- Oibriú na feidhme iniúchóireachta inmheánaí.
- Deimhniúchán tríú páirtí i dtaca le rialuithe agus próisis.

(f) Monatóireacht ar mhargaíocht agus gníomhaíochtaí caidrimh phoiblí an Oibreora

Forordaítear sa Chód Cleachtais Fógraíochta agus Promóisin roinnt caighdeán nach mór don Oibreoir cloí leo nuair a dhéantar an Crannchur Náisiúnta a chur chun cinn. Déanann ORCN monatóireacht ar na feachtais fógraíochta, na heisiúintí meán, na meáin shóisialta agus gníomhaíochtaí eile margaíochta agus caidrimh phoiblí faoina dtugann an tOibreoir féachaint an gcomhlíonann siad forálacha an Chóid agus cinntíonn sé go dtéitear i mbun gníomh éifeachtach má thugtar aon bhuarthaí faoi deara.

Tá tríú páirtí a cheapadh ag an Oibreoir chun tabhairt faoi sheirbhísí fógraíochta faoi réir faofa ag an Rialálaí, i ndiaidh measúnú a dhéanamh ar oiriúnacht agus macántacht an tríú páirtí a bheartaítear.

(g) Gearáin ón bpobal, athbhreithnithe agus imscrúduithe téamúla

In 2019, fuair an Rialálaí 39 gearán ó bhaill den phobal (féach Mír 1.4.4) agus tugadh faoi dhá athbhreithniú théamúla (féach Mír 1.4.5):

- Comhlíonadh a oibleagáidí trádmhairc ag an Oibreoir.
- Athbhreithniú ar chonarthaí oibreora.

1.4.1 Oibríochtaí agus Cistí an Chrannchuir Náisiúnta ar Chúiseanna Maithe

Thug an tOibreoir le fios gur imir breis agus 1.39 milliún duine cluichí an Chrannchuir Náisiúnta ar bhonn rialta in 2019. Is ionann seo agus thart ar 39% de na daoine fásta in Éirinn.

Faoi mar a thug an tOibreoir le fios, b'ionann díolacháin ticéad don bhliain 2019 agus €884.5 milliún (2018: €805.0 milliún). B'ionann díolacháin do chluichí bunaithe ar chrannchur agus €586.7 milliún (2018: €537.3 milliún), agus b'ionann díolacháin i dtaobh cluichí ar an toirt (cluichí scríobchárta agus idirghníomhacha bua láithrigh) agus €297.8 milliún (2018: €267.7 milliún).

Níor tháinig borradh ar an gcainéal miondíola in 2019. Thug an tOibreoir le fios go raibh 5,691 asraon miondíola ann amhail an 31 Nollaig 2019, ar laghdú 1.3% é seo anuas ó 2018 (5,767).[1] Tháinig borradh thart ar 31% ar dhíolacháin ar líne agus b'ionann agus 9.1% de na díolacháin iomlána iad (2018: 7.7%).

Lean torthaí a gineadh ar mhaithe le Cúiseanna Maithe ag dul i méid. Léirítear i gcuntais an Oibreora gur tháinig méadú 10.1% aníos go dtí €251.6 milliún (2018: €228.5 milliún) ar chuntais an Oibreora do Chúiseanna Maithe. Imríonn athruithe ar an gcéatadán bliantúil íoctha amach do dhuaiseanna, mar gheall ar athruithe ar an meascán díolacháin táirgí, tionchar ar shuimeanna a ghintear do Chúiseanna Maithe. Seo a leanas achoimre do na blianta 2015 (an chéad bhliain iomlán inar oibríodh faoin gCeadúnas nua) go dtí an bhliain 2019, ó chuntais an Oibreora:

Bliain	2015	2016	2017	2018	2019
Díolacháin	€670.4m	€750.2m	€800.2m	€805.0m	€884.5m
% de Dhuaiseanna a Íocadh Amach	56.85%	56.25%	56.49%	56.35%	56.25%
Ginte do Chúiseanna Maithe	€188.0m	€213.3m	€226.3m	€228.5m	€251.6m

Ba iad na suimeanna iomlána a d'aistrigh ORCN ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta chuig an Státchiste lena leithdháileadh ar Chúiseanna Maithe in 2019 €250.7 milliún (2018: €224.6 milliún), agus is méadú 11.6% é seo i gcomparáid le 2018.

Baineann na torthaí do Chúiseanna Maithe a **ghin** an tOibreoir in 2019 le díolacháin ticéad a cuireadh i gcuntas sa bhliain féilire sin, i.e. ón 1 Eanáir go dtí an 31 Nollaig 2019. Baineann Cistí do Chúiseanna Maithe **a aistríodh** chuig an Státchiste i rith 2019 (atá ar bhonn fáltais airgid thirim) le hairgead a tuilleadh ó dhíolacháin ticéad sa tréimhse 52 seachtain ón 16 Nollaig 2018 go dtí an 14 Nollaig 2019.

Leagtar amach san fhíor lastall na suimeanna a aistríodh ó Ciste an Chrannchuir Náisiúnta chuig an Státchiste lena ndáileadh ar Chúiseanna Maithe (de bhun alt 44 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013, chun na gcríoch a leagtar amach in Alt 41) sna blianta ó 2014, an bhliain inar thosaigh PLI ag oibriú an Chrannchuir Náisiúnta, go dtí 2019.

1 Ní hionann an figiúr don bhliain 2018 a thugtar le fios anseo agus an figiúr a thugtar le fios i dTuarascáil Bhliantúil an RCN 2018. I ndiaidh don Oibreoir athbhreithniú mionsonraithe a dhéanamh in 2020, deimhníodh nach raibh 75 aitheantas gníomhaire miondíola ceangailte le gníomhairí miondíola aonair agus nár cheart a thabhairt le fios don Rialálaí ina thuarascáil don bhliain 2019 gurb amhlaidh atá siad. Ar mhaithe le heolas agus comparáidí cruinne a sholáthar, rinneadh an líon gníomhairí miondíola in 2018 a athlua chun na 75 "gníomhaire" a bhaint.

Suimeanna a Aistríodh ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta chuig an Státchiste do Chúiseanna Maithe de réir €'milliún

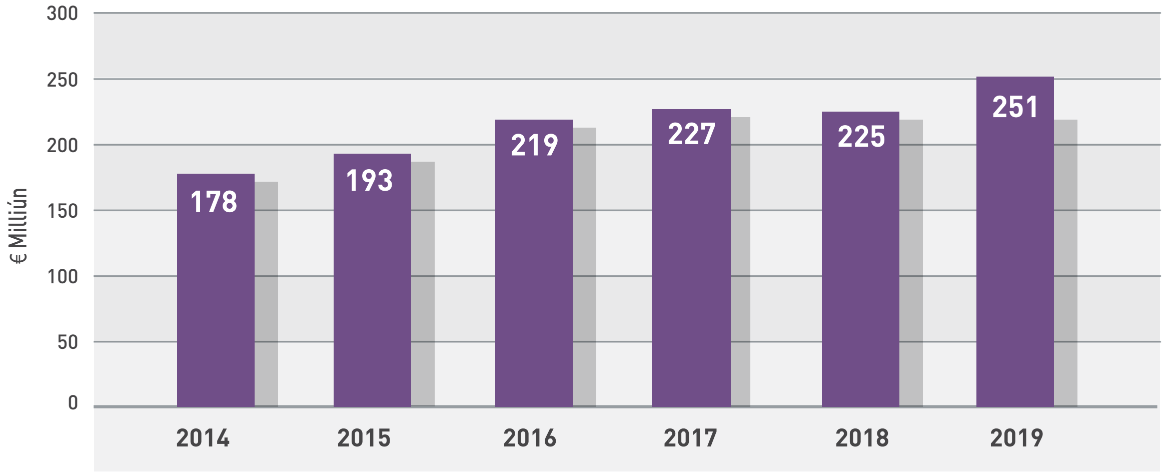

Áiríodh leis an tsuim €219 milliún a aistríodh ar Chúiseanna Maithe in 2016 €7 milliún i dtaca le suimeanna stairiúla a tugadh anonn i gCiste an Chrannchuir Náisiúnta.

1.4.2 | Cosaint Imreoirí

> ***Idirghníomhú feasach tomhaltóra leis an gCrannchur Náisiúnta a íoslaghdaíonn rannpháirtithe a chur i mbaol.***

Cuspóir reachtúil den Rialálaí is ea go gcosnaítear leasanna na rannpháirtithe sa Chrannchur Náisiúnta. San áireamh leis an gcuspóir seo tá monatóireacht a dhéanamh ar conas atá an méid seo a leanas á chosaint ag an Oibreoir:

- Iad siúd atá faoi aois (a shainítear chun críocha an Chrannchuir Náisiúnta mar dhaoine faoi 18 mbliana d'aois).
- Imreoirí atá tugtha d'imirt iomarcach nó a chruthaíonn fadhbanna dóibh.

Cé go mbaineann go leor daoine taitneamh as agus go dtugann siad faoi ghníomhaíocht a bhaineann leis an gCrannchur Náisiúnta go sábháilte, féadfaidh grúpaí nó daoine aonair áirithe a bheith leochaileach nó tugtha d'imirt a chruthaíonn fadhbanna dóibh. Aithníonn ORCN go bhfuil gnéithe áirithe de chluichí agus den timpeallacht chluichíochta ann (cé acu ar líne nó trí asraonta miondíola) ar féidir leo patrúin imeartha athfhillteacha a chur chun cinn, cur leis an mbaol a bhíonn roimh imreoirí, go háirithe i dtaobh grúpaí áirithe imreoirí. Tá roinnt mhaith tosca i gceist le fadhbanna cluichíochta a chruthú agus a chosc, ina mbíonn baint ag idirghníomhú idir an duine, an táirge (an cluiche) agus an timpeallacht chluichíochta/tráchtála.

Príomhsprioc den Rialálaí is ea gur cheart go dtabharfadh imreoirí chluichí an Chrannchuir Náisiúnta idirghníomhú feasach tomhaltóra leis an gCrannchur Náisiúnta a íoslaghdaíonn riosca i leith rannpháirtithe. I measc na mbeart atá i bhfeidhm chun an sprioc seo a bhaint amach, tá: rialuithe ar ábhar cumarsáid mhargaíochta an Chrannchuir Náisiúnta, rialuithe ar thicéid chluiche an Chrannchuir Náisiúnta a cheannach, agus measúnú críochnúil ar an leibhéal riosca a bhaineann le gach cluiche a bheartaítear.

Maoirseacht Rialála

Cuireann an Rialálaí cosc ar imirt faidhbe agus faoi aois chun cinn tríd an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Athbhreithniú a dhéanamh ar nósanna imeachta agus timpeallachtaí díola an Oibreora.
- Taighde a dhéanamh ar phróisis agus cleachtais agus iad a shainaithint a thaispeáin éifeachtacht chun cosc a chur ar riosca nó é a íoslaghdú.
- Measúnú a dhéanamh ar an leibhéal riosca a bhaineann le cluichí nua a bheartaíonn an tOibreoir (Déantar plé breise ar an bhfeidhm seo i mír 1.5 den tuarascáil seo).

Rialuithe d'Imirt ar Líne

Leagtar amach i Sceideal 9 den Cheadúnas coinníollacha áirithe atá le cur i bhfeidhm i dtaobh imirt ar líne, an méid seo a leanas ina measc:

- Clárú.
- Teorainneacha ar airgead a chaitheamh.
- Roghanna féineisiaimh.
- Seiceálacha fánacha ar aois.
- Ní íoctar duaiseanna móra ach más féidir aois agus aitheantas a chruthú.
- Íoctar duaiseanna móra trí sheic.
- Cuirtear teorainn ar iarmhéid cuntais ar líne.

Déanann na rialuithe seo, sa mhullach ar bhearta coisctheacha, freagracha cluichíochta faoi mar a bheartaítear i gClásal 10 den Cheadúnais, nuair a chuirtear i bhfeidhm i gceart iad, tacaíocht a sholáthar do chosc a chur ar chluichíocht faidhbe agus cluichíocht faoi aois.

I dtaca le himirt faoi aois ar líne, mar gheall ar na rialuithe ar líne a bhí i bhfeidhm in 2019, níor ceadaíodh do mhionaoisigh clárú chun imirt ar líne. D'fhéadfadh go bhféadfadh gur chláraigh mionaoisigh (agus rialacha an chluiche á sárú acu) agus úsáid á baint as ainm bréagach agus gur imir siad ar líne dá bharr. Bheadh orthu a n-aois a chruthú, áfach chun duais mhór a éileamh nó suimeanna móra a aistarraingt agus bheadh súil leis go ndéanfadh seo iad a dhíspreagadh ó imirt. Sainaithníodh i seiceálacha aoise a rinne an tOibreoir ó thús an Cheadúnais ar aghaidh cás amháin inar chláraigh an sealbhóir cuntais nuair a bhí sé faoi aois.

Anuas ar na rialuithe a chuirtear i bhfeidhm faoi Sceideal 9, sainaithníonn an tOibreoir patrúin ghníomhaíochta a d'fhéadfadh imirt faidhbe a thabhairt le fios agus idirghníomhaíonn sé leis an imreoir chun a f(h)easacht a mhúscailt ar na tacaíochtaí atá ar fáil, áiseanna ina measc chun teorainneacha caithimh, féineisiamh, agus seirbhísí tacaíochta tríú páirtí a leagan síos.

Cuirtear sonraí ráithiúla a luaitear gan ainm ar fáil do ORCN faoi chluichí ar líne a cheannach. Cuireann na sonraí seo ar chumas ORCN chun an méid seo a leanas a dhéanamh ar bhonn anaithnid:

- Monatóireacht a dhéanamh ar chaitheamh agus minicíocht na cluichíochta ar shaghsanna na gcluichí.
- Monatóireacht a dhéanamh ar an úsáid a bhaintear as na tsaoráid féineisiaimh.
- Monatóireacht a dhéanamh ar an méid a chaitheann an t-imreoir le himeacht ama.

Ina theannta sin, tugann an tOibreoir tuarascálacha ráithiúla um Chosaint Imreora don Rialálaí. Soláthraítear sonraí sna tuarascálacha seo, anailís san áireamh de a rinne an tOibreoir ar chaitheamh imreora, nuair a bhain imreoirí na teorainneacha caite ar líne amach arís agus arís eile a chuir an Ceadúnas i bhfeidhm, is é sin, €75 sa lá, €300 sa tseachtain agus €900 sa mhí.

Tá cur i bhfeidhm rialuithe ar imirt ar líne faoi réir athbhreithniú buan ag an Rialálaí i dtaca le comhlíonadh an Cheadúnais agus an Achta araon agus i dtaca le héifeachtacht. Tugann an Rialálaí aird ar na rialuithe ar imirt ar líne nuair a dhéantar breithniú ar iarratais ar fhaomhadh do scéimeanna le haghaidh cluichí crannchuir a imrítear ar líne.

Imirt faoi Aois sa Mhiondíol

Rinne an Rialálaí taighde a choimisiúnú in 2018 - an chéad taighde dá mhacasamhail in Éirinn - chun scrúdú a dhéanamh ar chomhlíonadh rialacha na hearnála miondíola a rialaíonn táirgí an Chrannchuir Náisiúnta a dhíol le daoine faoi 18 mbliana d'aois, faoi mar a leagtar amach thíos:

- Gan ticéid an Chrannchuir Náisiúnta a dhíol le daoine faoi 18 mbliana d'aois.
- Iarraidh ar aon duine ar soiléir nach bhfuil siad 18 mbliana d'aois nó níos sine chun aitheantas a sholáthar.
- An comhartha éigeantach 'Os Cionn 18 mBliana d'Aois' a thaispeáint in áit infheicthe.

Foilsíodh an Tuarascáil ó Ipsos MRBI ar láithreán gréasáin an Rialálaí agus seo a leanas na príomhphointí

510
áitreabh miondíola ar fud na tíre arna dtástáil

27%
Ní raibh an chomharthaíocht éigeantach "Daoine Níos Sine ná 18 mbliana d'aois" ar taispeáint sa céatadán seo áitreabh

63%
Cuireadh in aghaidh 63% de na ceannaigh thástála (fiafraíodh aois an duine/ nó iarradh ar aitheantas)

6 as 10
gceannach tástála diúltaithe.

Bunaithe ar thorthaí an taighde seo, dheimhnigh an Rialálaí nár leor an leibhéal comhlíonta san Earnáil Mhiondíola. D'fhoilsigh an Rialálaí na torthaí, in Eanáir 2019, chun feasacht a chur chun cinn i measc na miondíoltóirí agus an phobail nach bhfuil na táirgí seo le díol le leanaí.

Sholáthair na torthaí tomhas tábhachtach bonnlíne ónar féidir tionchar gníomhartha amach anseo a mheasúnú a dhéanfaidh an tOibreoir le feabhas a chur ar chomhlíonadh na miondíoltóirí sa limistéar tábhachtach seo.

Ag tráth fhoilsiú Siopa Rúndiamhair ORCN, scríobh an Rialálaí chuig an Oibreoir lena iarraidh orthu cén gníomhartha a dhéanfaidís "*chun feabhas mear agus substainteach a chur ar chomhlíonadh fhorálacha an Chóid a bhaineann le ceannach ag daoine faoi aois i measc miondíoltóirí*". Tionóladh trí chruinniú speisialta ansin leis an Oibreoir maidir leis an gceist ar leith seo, inar thug an tOibreoir le fios na bearta a rabhthas ag tabhairt fúthu mar fhreagairt do thorthaí ORCN, torthaí féin an oibreora, agus aiseolas ó mhiondíoltóirí, agus na torthaí a bhí á mbaint amach acu in 2019.

- Chuir an tOibreoir tús, díreach i ndiaidh gur foilsíodh tuarascáil Siopa Rúndiamhair ORCN, le plean cumarsáide miondíola: a mheabhraigh do mhiondíoltóirí chun a gcomharthaíocht 18+ a chur ar taispeáint agus a mheabhraigh dóibh an fhreagracht atá orthu gan díol le mionaoisigh trí chainéil éagsúla, agus teachtaireacht Daoine Níos Sine ná 18 mBliana d'Aois a chur ar taispeáint ar na 2,000 scáileán digiteach i siopaí timpeall na tíre.
- Thug an tOibreoir faoina fheachtais féin siopa rúndiamhair, agus cuireadh tús leo i mBealtaine 2019, mar seo a leanas.

Tréimhse an Fheachtais	Dáta Tosaigh	Dáta Críochnaithe	Líon na Miondíoltóirí
H1 2019	04-Bea-19	07-Mei-19	510
H2 2019	12-DF19	30-Sam-19	850
H1 2020	05-Már-20	26-Aib-20	438*

* Tháinig laghdú ar líonta na miondíoltóirí mar gheall ar phaindéim COVID-19.

- Tugtar aiseolas do na gníomhairí miondíola go léir a dtugtar cuairt orthu faoina fheabhas ar éirigh leo. Rinneadh cineál agus uainiú an aiseolais seo a thugtar do mhiondíoltóirí a choigeartú mar fhreagairt d'aiseolas a tugadh do PLI a fuarthas ó mhiondíoltóirí faoin bpróiseas. Gearrtar pionós ar ghníomhairí miondíola a dteipeann orthu i bhfeachtas siopa rúndiamhair trí bheartas comhlíonta miondíola an Oibreora agus cuirtear iad sa chéad siopa rúndiamhair eile go huathoibríoch.
- Thug an tOibreoir an feachtas *"Think 21"* isteach i measc miondíoltóirí ar fud a ghníomhairí miondíola. B'éard a bhain leis seo: teachtaireachtaí spárálaí scáileáin maidir le Think 21 ag teacht aníos ar thromlach na dteirminéal crannchuir nuair a ceannaíodh ticéid, athoiliúint a chur ar ghníomhairí miondíola chun caitheamh le táirgí crannchuir cosúil leis an mbealach a chaitear le táirgí eile ar a bhfuil srianadh aoise, agus treoir shimplí ghrafaic faisnéise maidir lena bheartas comhlíonta miondíola a sheoladh chuig gach úinéir/bainisteoir siopa.

Tugann na torthaí a baineadh amach sa dara feachtas siopa rúndiamhair i nDeireadh Fómhair 2019 le fios go bhfuil tionchar dearfach á imirt ag oideachas a chur ar mhiondíoltóirí agus feachtas Think 21 agus go bhfuil feabhas ag teacht ar chomhlíonadh. Bheartaigh an tOibreoir chun tabhairt faoi dhá fheachtas bhreise siopa rúndiamhair ar a mhacasamhail de scála in 2020 agus arís eile in 2021 go leanúnach. B'fhéidir nach mbainfear seo amach mar gheall ar COVID-19 ach tugadh faoi fheachtas in 2020, cé go raibh sé ar scála níos lú. Cuirfear sampla fánach de ghníomhairí miondíola ar tugadh cuairt orthu roimhe seo san áireamh i ngach feachtas, chun go ndéantar an measúnú go leanúnach, agus é ina aidhm measúnú a bheith déanta ar gach gníomhaire miondíola faoi dheireadh 2021.

Leanann an Rialálaí le monatóireacht a dhéanamh ar ghníomhaíochtaí agus tionscnaimh an Oibreora, agus ar thorthaí a fheachtais siopa rúndiamhair, lena dheimhniú go bhfuil an tOibreoir ar a shárdhícheall chun comhlíonadh miondíola a bhaint amach nuair a bhíonn táirgí an Chrannchuir Náisiúnta á ndíol.

1.4.3 Cumarsáid Mhargaíochta agus Fógraíocht Fhreagrach

Déanann ORCN monatóireacht rialta ar chainéil chumarsáide margaíochta an Oibreora lena chinntiú go gcloíonn sé le cleachtais fhreagracha fógraíochta agus chluichíochta. Caithfidh an fhaisnéis a sholáthraítear a bheith trédhearcach, inrochtana, agus gan bheith míthreorach. Níor cheart imreoirí a nochtadh d'aon turas nó go neamhbheartaithe do chumarsáid ar dóchúil go n-eascróidh imirt faoi aois nó faidhbe astu.

1.4.4 Gearáin a Fuarthas

Féadfaidh baill den phobal, bíodh siad ina rannpháirtithe in aon chluiche den Chrannchur Náisiúnta nó a mhalairt, gearáin maidir leis an gCrannchur Náisiúnta a chur faoi bhráid an Oibreora, agus/nó an Rialálaí.

Is féidir teacht ar shonraí maidir le próiseas gearán an Oibreora i gCód Cleachtais na Rannpháirtithe, atá ar fáil ar láithreán gréasáin an Rialálaí agus ón Oibreoir. Leagtar amach sonraí faoi conas gearán a dhéanamh leis an Rialálaí agus faoin bpróiseas gearán ar láithreán gréasáin an Rialálaí (www.rnl.ie/player-information/complaints-procedure).

Nuair a fhaigheann ORCN gearán ó bhall den phobal, caithfear breithniú a dhéanamh air ó pheirspictíocht rialála agus ar cé acu ar sháraigh nó nár sháraigh an tOibreoir an tAcht nó an Ceadúnas.

Ní féidir leis an Rialálaí tionchar a imirt ar chinneadh nó cinneadh a athrú a thagann faoi chuimsiú shainchúram an Oibreora seachas chun a chinntiú go gcomhlíonann sé an tAcht agus an Ceadúnas.

Achoimre ar ghearáin a fuair an Rialálaí in 2019 agus an Gníomh a Rinneadh

Ábhar na nGearán	Líonta
Ní raibh Trealamh Miondíoltóra ag Feidhmiú	1
Gearán ag Miondíoltóir	3
Eispéireas ar Líne	12
Dearadh / Praghas Cluiche	11
Scríobchártaí Éagtha	1
Eolas a Soláthraíodh	4
Cáilíocht Ábhar	0
Neamhbhainteach leis an gCrannchur Náisiúnta	7
Iomlán	**39**
Gníomh a Rinne an Rialálaí	**Líonta**
D'fhreagair an Oifig seo go díreach	20
D'fhreagair an tOibreoir i ndiaidh go ndearna an Oifig seo teagmháil	11
Gearáin leanúnacha amhail an 31 Nollaig 2019	8
Iomlán	**39**

1.4.5 Athbhreithnithe Téamúla Comhlíonta

I rith 2019, thug ORCN faoi na hathbhreithnithe téamúla comhlíonta seo a leanas:

1. Trádmharcanna

Thug ORCN faoi roinnt athbhreithnithe tréimhsiúla agus athbhreithniú bliantúil ar chomhlíonadh PLI Chlásal 7 agus Sceideal 4 den Cheadúnas. De bhun alt 46 den Acht, dílsítear an dea-thoil a bhaineann leis an ainm "Crannchur Náisiúnta" san Aire. Tugtar cuntas i gClásal 7 ar fhorálacha mionsonraithe maidir le comhlíonadh trádmhairc agus cóipchirt agus cuimsítear i Sceideal 4 den Cheadúnas cóipeanna de chomhaontuithe Prótacal Idirlín forghníomhaithe a leagann oibleagáidí ar an Oibreoir. Níor theastaigh aon ghníomh i ndiaidh na n-athbhreithnithe seo.

2. Athbhreithniú ar Chonarthaí

Rinne ORCN athbhreithniú in 2019 ar shampla fánach thart ar 10% de *Chonarthaí Crannchuir* PLI agus deimhníodh gur chomhlíon gach conradh forálacha Chlásal 16.5 den Cheadúnas nó go bhfuil sé díolmhaithe ó fhorálacha an chlásail sin a chomhlíonadh.

1.4.6 Forfheidhmiú

Baineann Cuid 6 den Acht le himscrúduithe. Ceadaíonn Alt 32 den Acht don Rialálaí imscrúdaitheoir a cheapadh chun imscrúdú a dhéanamh ar shárú dealraitheach ar an Acht nó an Ceadúnas. Ceadaítear in Alt 33 don Rialálaí chun treoir a eisiúint don Oibreoir a cheanglaíonn air chun tabhairt faoi nó chun deireadh a chur le tabhairt faoi ghníomh/ghníomhartha sonraithe. Mar mhalairt air sin, caithfidh an Rialálaí iarratas a dhéanamh leis an Ard-Chúirt ar ordú a chuireann iallach ar chomhlíonadh an Achta nó an Cheadúnais nó comhoibriú le himscrúdú. Ceadaítear in Ailt 34 agus 35 don Rialálaí smachtbhanna airgeadais a ghearradh ar an Oibreoir nuair a theip air treoir a chomhlíonadh. Féadfaidh an Rialálaí na sonraí faoi aon sárú agus treoir nó aon ráiteas ar thorthaí nó aon iarratas ar an gCúirt faoi Alt 35 a fhoilsiú.

Trádmharcanna

Thángthas ar shárú ar an gCeadúnas mar thoradh ar nochtadh a rinne an tOibreoir maidir leis an úsáid a bhaintear as Trádmharcanna an Chrannchuir Náisiúnta i gcumarsáid mhargaíochta an Oibreora in 2019. I gcomhréir le mír 7.3.3 den Cheadúnas, caithfidh lógó an Chrannchuir Náisiúnta a bheith le feiceáil ar gach cáipéis ina gcuimsítear eolas faoin gCrannchur Náisiúnta nó aon chluiche de chuid an Chrannchuir Náisiúnta agus aon chomhfhreagras a dhéanann an Ceadúnaí maidir leis an gCrannchur Náisiúnta nó aon chluiche an Chrannchuir Náisiúnta.

Dheimhnigh an Rialálaí gur sháraigh preaseisiúintí a eisíodh gan lógó trádmharcáilte an Chrannchuir Náisiúnta a bheith orthu, Clásal 7.3 den Cheadúnas. Mar fhreagairt d'ordú ón Rialálaí, cheartaigh an tOibreoir formáid a phreaseisiúna le lógó an Chrannchuir Náisiúnta a chur san áireamh. Féach mír 1.7 chun teacht ar shonraí.

Duaiseanna Scríobchárta a Fágadh as an Áireamh

D'fhoilsigh Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta an tuarascáil i nDeireadh Fómhair 2020 ar thorthaí a fiosrúcháin neamhspleách ar shaincheist a bhaineann le trí chluiche scríobchárta a oibríonn PLI, a tháinig chun solais in 2019. Foilsíodh an tuarascáil mar cheist leas an phobail agus is féidir teacht air ag www.rnl.ie/publications-and-research.

Chuir an tOibreoir an Rialálaí ar an eolas an 4 Samhain 2019 ar aimhrialtachtaí i dtrí chluiche scríobchárta, a bhain le méideanna míchearta de na príomhdhuaiseanna. Thug an Rialálaí tús áite láithreach do leasanna imreoirí agus do ghnás chluichí an Chrannchuir Náisiúnta. Ba í an bhuairt níos fadtéarmaí a bhí ar an Rialálaí ná an tionchar a d'fhéadfadh an tsaincheist seo imirt ar cháil an Chrannchuir Náisiúnta agus ar a inbhuanaitheacht fhadtéarmach agus ar cén bearta ba cheart a ghlacadh dá réir. Dá réir sin, seo a leanas na rudaí ar dhírigh gníomhaíochtaí an Rialálaí orthu:

- Dul i ngleic leis an gcluiche a ndearnadh difear dó a bhí fós ar díol.
- Luach na nduaiseanna a fágadh ar lár a aisíoc le himreoirí gan mhoill.
- Scrúdú iomlán ar an méid ba chúis leis na haimhrialtachtaí agus ar cén sáruithe ar an Acht nó ar an gCeadúnas a d'fhéadfadh tarlú.
- Bearta éifeachtacha chun cosc a chur ar na heasnaimh siúd tarlú arís.
- Bearta éifeachtacha chun aon saincheisteanna a bhrath níos luaithe i saolré chluiche.

Scaoil PLI sonraí faoin tsaincheist an 11 Nollaig 2019 agus d'fhógair sé *Crannchur Speisialta Athbhliana* a d'aisíocfadh luach na nduaiseanna a fágadh ar lár ar chostas breise ar bith ar na himreoirí. Chistigh an tOibreoir an t-airgead duaise go hiomlán don Chrannchur Speisialta agus cinntíodh go mbuafaí é. D'iarr an Rialálaí ar an Oibreoir chun an cluiche scríobchárta a ndearnadh difear dó a aistarraingt agus cuireadh tús le fiosrúchán lena dheimhniú an méid a tharla.

Dheimhnigh an Fiosrúchán go raibh na duaiseanna sna cluichí mícheart mar gheall ar earráid dhaonna thar ceann an Oibreora agus gur theip ar an Oibreoir na rialuithe leordhóthanacha a bheith i bhfeidhm agus chun na hearráidí siúd a shainaithint agus a cheartú. Anuas air sin, rinneadh ráitis earráideacha faoin méid príomhdhuaiseanna a bhí ar fáil sna cluichí seo ar láithreán gréasáin an Chrannchuir Náisiúnta mar gheall ar theip ar rialuithe leordhóthanacha a bheith i bhfeidhm.

Tá an Rialálaí sásta, i ndiaidh fiosrúchán fairsing a dhéanamh, gur ghníomhaigh an tOibreoir go trédhearcach agus le dea-intinn, nár coimeádadh eolas siar ón Rialálaí, agus gur chreid foireann an Oibreora (ach bhí dul amú orthu) go raibh na cluichí á reáchtáil i gceart. Leanadh le cluiche amháin a dhíol i ndiaidh gur thángthas ar na hearráidí mar gheall gur ceapadh i dtosach nach bhféadfaí na duaiseanna a fágadh ar lár a aisíoc le himreoirí tríd an gcluiche sin.

Deimhníodh, i ndeireadh na dála, gur chruthaigh an mheicníocht fadhbanna agus cuireadh luach na nduaiseanna nár íocadh ar fáil, ina ionad sin, tríd a*n gCrannchur Speisialta Athbhliana* thuasluaite.

Dheimhnigh an Rialálaí gur sháraigh an tOibreoir trí fhoráil an Achta agus an Cheadúnais mar thoradh ar na hearráidí seo. Seo na chéad sáruithe a rinneadh riamh den chineál seo agus tá an méid seo a leanas i gceist leo:

- teip ar thrí chluiche crannchuir a chur ar bun i gcomhréir leis na rialacha atá i bhfeidhm
- teipeanna ar a chinntiú go raibh na ráitis maidir le cluichí fíor, agus
- teipeanna ar chóras leordhóthanach rialaithe inmheánaigh a a bheith i bhfeidhm chun dearbhú a sholáthar go raibh forálacha ábhartha an Achta agus an Cheadúnais (maidir le cluichí ina dhiaidh sin) á gcomhlíonadh.

Ní dhearna na hearráidí difear d'ioncaim a gineadh do Chúiseanna Maithe. Ar an iomlán, thabhaigh an tOibreoir costas airgeadais mar gheall ar na bearta ceartaithe a rinneadh chun dul i ngleic leis na hearráidí. Lena chinntiú nár bhain an tOibreoir tairbhe airgeadais as an gCrannchur Speisialta, rinneadh tabhartas €50,000 a thabhairt do charthanas meabhairshláinte. Ghabh an tOibreoir leithscéal poiblí le gach imreoir an Chrannchuir Náisiúnta.

Níl meath tagtha ar dhíolacháin thicéid an Chrannchuir Náisiúnta i ndiaidh na saincheiste; bhí an méid scríobchártaí a díoladh in 2020 beagán níos airde ná an méid a díoladh sa tréimhse inchomparáide in 2019. Ní thugtar le fios in aon chor go bhfuil i bhfad níos lú iontaoibhe ag imreoirí as gnás an Chrannchuir Náisiúnta agus níor tháinig aon titim ina dhiaidh sin ar an airgead a íocadh le Cúiseanna Maithe. Níor baineadh d'iomláine agus íomhá an Chrannchuir Náisiúnta go hábhartha.

Tá roinnt rialuithe nua i bhfeidhm chun cosc a chur ar na hearráidí sin ag an Oibreoir tarlú arís agus lena cheadú don Rialálaí aon saincheist atá cosúil leis seo a bhrath níos luaithe. Rinneadh athbhreithniú ar na scríobchártaí go léir a cuireadh ar fáil lena ndíol agus níor deimhníodh go raibh duaiseanna fágtha ar lár in aon chinn eile.

1.5 Iarrataí Rialála faoin Acht agus an Ceadúnas

Teastaíonn ó roinnt gnéithe de ghníomhaíochtaí an Oibreora faomhadh scríofa an Rialálaí a fháil roimh ré i leith chomhlíonadh an Achta, an méid seo a leanas san áireamh:

- Scéimeanna nua nó leasaithe do chluichí an Chrannchuir Náisiúnta.
- Soláthraithe nua seirbhíse a cheapadh.
- Scéimeanna chun trealamh a thástáil a úsáidtear i dtarraingtí an Chrannchuir Náisiúnta, anuas ar dhaoine cáilithe, neamhspleácha a fhaomhadh chun tabhairt faoi na tástálacha.
- Líne thuairiscithe iniúchóireachta inmheánaí.
- Cur Síos Infhaofa ar phróisis agus córais.
- Athruithe ar Chóid Chleachtais, an méid seo a leanas ina measc:
    - Cód Cleachtais Rannpháirtithe.
    - Cóid Chleachtais Díolachán.
    - Cód Cleachtais Fógraíochta agus Phromóisin.
    - Cód Cleachtais maidir le Nósanna Imeachta Grinnfhiosrúcháin.

Próiseas measúnaithe

Leagtar amach an nós imeachta d'aon iarraidh a dhéantar leis an Rialálaí ina iarrtar athbhreithniú agus faomhadh sa Cheadúnas. Déantar gach iarraidh ar fhaomhadh nó toiliú a scrúdú lena mheas cé acu an gcomhlíonann nó nach gcomhlíonann sé an tAcht agus an Ceadúnas. Is éard a bhaineann le gach measúnú breithniú cúramach a dhéanamh ar réimse forálacha den Acht agus den Cheadúnas.

Nuair nach mbíonn an Rialálaí sásta go bhfuil iarraidh comhlíontach, féadtar iarraidh ar an Oibreoir breis faisnéise a thabhairt.

Má sheoltar faisnéis bhreise nó togra leasaithe ar aghaidh ina dtéitear i ngleic le buarthaí an Rialálaí, déantar an iarraidh a fhaomhadh, ar deireadh. Nuair nach bhfuil an tOibreoir in ann dul i ngleic leis na buarthaí laistigh den amfhráma riachtanach, déanann an Rialálaí an iarraidh a dhiúltú nó déanann an tOibreoir é a aistarraingt.

Iarrataí 2019

I rith 2019, sheol an tOibreoir 37 iarraidh ar fhaomhadh nó toiliú. Rinne an Rialálaí cinntí maidir le 33 díobh seo i rith na bliana agus rinne an tOibreoir dhá cheann a aistarraingt.

Lorg an Rialálaí eolas breise maidir le 33 de na hiarrataí seo lena chur ar a cumas breithniú ceart a dhéanamh ar an iarraidh. Bhí breithniú á dhéanamh go fóill ar dhá iarraidh ag deireadh na bliana agus rinne an tOibreoir dhá cheann a aistarraingt.

Bhain tríocha a haon ceann de na hiarrataí a fuarthas in 2019 le scéimeanna do chluichí an Chrannchuir Náisiúnta. Diúltaíodh iarraidh ar chluiche amháin chun leasanna rannpháirtithe (agus an cháil atá ar an gCrannchur Náisiúnta) a chosaint. Rinne an tOibreoir dhá iarraidh ar chluiche a aistarraingt. Bhí breithniú á dhéanamh go fóill ar dhá iarraidh a bhain le cluiche ag deireadh na bliana.

Stádas	Gach Iarraidh	Cluichí
Faighte	37	31
Faofa	31	26
Diúltaithe	2	1
Aistarraingthe ag an Oibreoir	2	2
Á bhreithniú an 31 Nollaig 2019	2	2

Féach Aguisín C chun teacht ar shonraí.

Tá sonraí faoi iarrataí a fuarthas i mblianta roimhe seo ar láithreán gréasáin RCN (www.rnl.ie/ publications-and-research).

1.6 Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Bunaíodh Ciste an Chrannchuir Náisiúnta ("an Ciste") faoin Acht um Chrannchur Náisiúnta, 1986 mar chuntas singil a bhí á choimeád le Banc Ceannais na hÉireann. Déanann an Rialálaí an Ciste seo a bhainistiú agus a rialú i gcomhréir leis an Acht agus an Ceadúnas.

A chinntiú chinntiú go gcuirtear na hioncaim a thiomsaítear ó thicéid an Chrannchuir Náisiúnta a dhíol agus ó na suimeanna a bhronntar mar dhuaiseanna agus Cúiseanna Maithe i gcuntas i gceart.

Socraíocht gach Seachtain

Déanann an Rialálaí athbhreithniú gach seachtain ar *"tuarascáil sheachtainiúil ar shocraíocht"* an Oibreora ar thicéid an Chrannchuir Náisiúnta a díoladh maidir le gach scríobchárta, cluiche bunaithe ar tharraingt, agus gach cluiche bua ar an toirt. Tugtar faoi sheiceálacha lena chinntiú go bhfuil na suimeanna a leithdháiltear ar duaiseanna, Cúiseanna Maithe, agus an tOibreoir i gceart – do gach cluiche. Déanann ORCN crostagairt don fhaisnéis airgeadais seo, chomh maith, leis na sonraí fíor-ama ó chóras cluichíochta an Oibreora.

Cruthaíonn na seiceálacha seachtainiúla seo cuid de chóras rialaithe lena chinntiú go gcuirtear na hioncaim go léir a thiomsaítear ó thicéid an Chrannchuir Náisiúnta a dhíol, an méid a bhronntar mar dhuaiseanna, an méid a bhronntar ar Chúiseanna Maithe agus an céatadán a bhronntar ar mhiondíoltóirí, i gcuntas i gceart.

CÉIM 1	Déanann PLI ioncam a thaisceadh, lúide duaiseanna a d'íoc miondíoltóirí, leis an gCiste.
CÉIM 2	Déanann ORCN méid na nduaiseanna (lúide duaiseanna a d'íoc miondíoltóirí) a aistriú isteach i gCuntas Duaiseanna PLI.
CÉIM 3	Coimeádann ORCN an méid do Chúiseanna Maithe sa Chiste.
CÉIM 4	Aistríonn ORCN tobhach an Rialálaí chuig cuntas ORCN.
CÉIM 5	Aistríonn ORCN an méid atá fágtha chuig PLI.

Déantar an Ciste a réiteach ar bhonn seachtainiúil. Aistrítear na suimeanna a choimeádtar sa Chiste do Chúiseanna Maithe (ag Céim 3 thuas) ar bhonn tréimhsiúil, faoi mar ar comhaontaíodh air leis an Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe chuig Lár-Chiste an Státchiste.

Ullmhaítear cuntais bhainistíochta an Chiste agus bíonn siad faoi réir athbhreithniú ag Coiste Airgeadais an Rialálaí, lena n-áirítear comhairleach seachtrach. Ullmhaítear ráitis airgeadais bhliantúla i bhfoirm Ráiteas Fáltas agus Íocaíochtaí agus bíonn siad faoi réir iniúchóireachta ag an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste.

Tá nósanna imeachta foirmiúla agus rialuithe inmheánacha i bhfeidhm ag an Rialálaí chun an Ciste agus na haistrithe chuig agus ón gCiste a bhainistiú agus a rialú. Tá an córas seo rialuithe inmheánacha a ghlacann an Rialálaí faoi réir athbhreithniú bliantúil ag iniúchóirí inmheánacha atá fostaithe ag an Rialálaí chun athbhreithniú a dhéanamh ar na nósanna imeachta chun an Ciste a bhainistiú agus a rialú.

Duaiseanna Stairiúla Éagtha nár Éilíodh

Nuair a bronnadh an Ceadúnas ar PLI chun an Crannchur Náisiúnta a oibriú, bhí suim €16.1 milliún de dhuaiseanna éagtha nár éilíodh fós sa Chiste ó oibríochtaí an iaroibreora, Cuideachta Chrannchur Náisiúnta An Post. Ní fhorordaítear san Acht agus sa Cheadúnas an bealach is ceart déileáil leis an airgead sin. Leanadh leis an tsuim seo a aithint i gCuntais an Chiste mar shrian ar chistí atá a bhí ar fáil lena leithdháileadh maidir le duaiseanna éagtha nár éilíodh a tháinig chun solais faoin gceadúnas roimhe seo.

Dheimhnigh an Stát in Eanáir 2019 nárbh fhéidir leis comhaontú a dhéanamh ar úsáid na gcistí seo leis an Oibreoir. Rinne ORCN athbhreithniú mionsonraithe ansin ar an méid seo a leanas: an tAcht agus an Ceadúnas reatha, an tAcht um Chrannchur Náisiúnta, 1986, rialacha stairiúla cluiche, comhfhreagras idir an Stát agus an tOibreoir a rinneadh thart ar an tráth a aistríodh go dtí an Ceadúnas nua iad, agus aighneachtaí mionsonraithe dlíthiúla ón Stát agus an tOibreoir. Bhí idirbheartaíocht ar bun amhail an 31 Nollaig 2019.

I ndiaidh dheireadh na bliana, dheimhnigh an Rialálaí, faoin gcreat dlíthiúil, nach bhféadfadh an tOibreoir na duaiseanna éagtha nár éilíodh a úsáid do dhuaiseanna i gcluichí an Chrannchuir Náisiúnta ná ní fhéadfaí iad a aistriú go dtí an Státchiste ar mhaithe le Cúiseanna Maithe gan an tAcht a leasú. De bhun cur chuige a ghlac an tOibreoir i Márta 2020 ag féachaint leis an airgead a scaoileadh go práinneach ar mhaithe le Cúiseanna Maithe (i gcomhthéacs chás ar leith COVID-19), dheimhnigh an Rialálaí go bhféadfaí scaoileadh leis an tsuim seo ar mhaithe le Cúiseanna Maithe tríd an gCeadúnas a leasú. Leasaigh an Rialálaí an Ceadúnas, agus chomhaontaigh an tOibreoir leis, an 1 Aibreán 2020. Aistríodh €16.1 milliún ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta an 17 Aibreán 2020 leis an Státchiste ar mhaithe le Cúiseanna Maithe. Foilsíodh sonraí faoin leasú ar an gCeadúnas ar láithreán gréasáin ORCN.

Ba é an leasú a rinneadh ar an gCeadúnas chun Clásal nua 6.17.1, mar seo a leanas, a iontráil:

> *"Ciallaíonn "Duaiseanna Stairiúla Éagtha nár Éilíodh" nó "HEUP" an tsuim €16,091,653 a bhí á coimeád i gcuntas sa Chiste maidir le glansuim na gcúlchistí éagtha duaiseanna/cluiche i measc na gcluichí go léir a bhí carntha ó chuir Cuideachta Chrannchur Náisiúnta An Post tús le trádáil agus nár úsáid Cuideachta Chrannchur Náisiúnta An Post mar dhuaiseanna breise iad (trí bhreisiú agus promóisin) faoi dheireadh an cheadúnais a bhí ag Cuideachta Chrannchur Náisiúnta An Post díreach roimh an Dáta Éifeachtach;*
>
> *Comhaontaítear go sainráite leis, go n-íocfaidh an Rialálaí HEUP ar an Dáta Éifeachtach sin nó i ndiaidh an Dáta Éifeachtaigh, de bhun alt 44(3)(e) den Acht, leis an Lár-Chiste lena úsáid ag an Rialtas, agus ag an Rialtas amháin, chun na gcríoch a leagtar amach in alt 41 den Acht."*

Cistí do Chúiseanna Maithe

Ríomhtar an tsuim a leithdháiltear ar Chúiseanna Maithe, i gcomhréir leis an Acht agus an Ceadúnas, mar 65% den difríocht idir díolacháin agus duaiseanna. Faoin Acht, caithfidh gurb ionann duaiseanna, ar an meán, i measc an phortfóilió de chluichí an Chrannchuir Náisiúnta, agus 50% de na díolacháin, ar a laghad, gach bliain.

I rith 2019, aistríodh €250.7 milliún chuig an Státchiste do Chúiseanna Maithe - i gcomparáid le €224.6 milliún in 2018.

Aistríodh, +11.6%

€250.7m

i rith 2019 chuig an Státchiste do Chúiseanna Maithe - i gcomparáid le **€224.6 milliún** in 2018.

Cuntais Bhliantúla Chiste an Chrannchuir Náisiúnta

D'ullmhaigh an Rialalaí Cuntais Bhliantúla an Chiste agus chuir sé faoi bhráid an Ard-Reachtaire Ciste agus Cuntas iad le hiniúchadh de réir Alt 44 den Acht. Tá na cuntais seo iniúchta agus leagtha amach i Mír 3 den cháipéis seo.

1.7 Forfheidhmiú Trádmharcanna

Foráiltear in Alt 46 den Acht go bhfuil an cáilmheas a bhaineann leis na hainmneacha "*Crannchur Náisiúnta na hÉireann*" agus "*an Crannchur Náisiúnta*" agus a gcoibhéis sa Ghaeilge agus le hainm aon chluiche crannchuir sealbhaithe faoin gCeadúnas dílsithe san Aire. Tugtar cuntas i gClásal 7 ar fhorálacha mionsonraithe maidir le comhlíonadh trádmhairc agus cóipchirt agus cuimsítear i Sceideal 4 den Cheadúnas cóipeanna de chomhaontuithe Prótacal Idirlín forghníomhaithe a leagann oibleagáidí ar an Oibreoir. De bhun alt 9(5) den Acht, féadfaidh an Rialálaí aon trádmharcanna a bhaineann leis an gCrannchur Náisiúnta a chur i bhfeidhm.

Ceadaítear don Oibreoir leis an gCeadúnas trádmharc agus lógó an Chrannchuir Náisiúnta a úsáid faoi réir roinnt coinníollacha lena n-áirítear iad seo a leanas:

(a) innteoidh an tOibreoir go mbíonn Lógó an Chrannchuir Náisiúnta le feiceáil ar dhuillíní imeartha agus ticéid fhisiciúla go léir agus cáipéisí táirgthe ag an Oibreoir curtha ar fáil d'imreoirí ina bhfuil faisnéis faoin gCrannchur Náisiúnta nó aon chluiche eile agus ar chomhfhreagras eisithe ag an Oibreoir.

(b) Ní úsáidfidh nó ní chuirfidh an tOibreoir faoi deara go n-úsáidfidh ní thabharfaidh an tOibreoir cead trádmharc nach trádmharc de chuid an Chrannchuir Náisiúnta é a úsáid i ndáil leis an gCrannchur Náisiúnta nó le cluichí, gan faomhadh a fháil roimh ré ón Rialálaí.

(c) Ní úsáidfidh nó ní chuirfidh an tOibreoir faoi deara go n-úsáidfidh ní thabharfaidh an tOibreoir cead d'aon duine eile trádmharc nach trádmharc de chuid an Chrannchuir Náisiúnta nó cluichí ar aon earraí nó i ndáil le haon seirbhísí a sholáthar, seachas an Náisiúnta nó aon chluiche a oibriú gan faomhadh a fháil roimh ré ón Rialálaí.

(d) Cinnteoidh an tOibreoir nach sannann sé cearta a bhaineann le trádmharc an Chrannchuir Náisiúnta d'aon duine eile gan faomhadh an Riálálaí.

(e) Ní éileoidh an tOibreoir cearta den sórt sin ach amháin iad atá tugtha dó faoin gCeadúnas agus ní dhéanfaidh sé aon rud a chuirfeadh isteach ar chlárú dá chearta ag an Aire.

(f) Cuirfidh an tOibreoir an Rialálaí ar an eolas ar sháruithe amhrasacha a dhéanann tríú páirtí a bhaineann le Trádmharcanna an Chrannchuir Náisiúnta.

Faoi mar a thugtar faoi deara in 1.4.6 thuas, thángthas ar shárú ar an gCeadúnas mar thoradh ar nochtadh a rinne an tOibreoir maidir leis an úsáid a bhaintear as Trádmharcanna an Chrannchuir Náisiúnta i gcumarsáid mhargaíochta an Oibreora in 2019. Dheimhnigh an Rialálaí gur sháraigh preaseisiúintí a eisíodh gan lógó trádmharcáilte an Chrannchuir Náisiúnta a bheith orthu, Clásal 7.3 den Cheadúnas. Mar fhreagairt d'ordú ón Rialálaí, cheartaigh an tOibreoir formáid a phreaseisiúna le lógó an Chrannchuir Náisiúnta a chur san áireamh.

1.8 Gnóthaí Corparáideacha

1.8.1 Straitéis

Mar chuid de Straitéis trí bliana, leag an Rialálaí amach cuspóirí straitéiseacha agus luachanna nua a fhorbairt. Cuimsítear sna ráitis seo a leanas croíchuspóir agus díriú straitéiseach ORCN.

FÍS
An Rialálaí

Léirítear i bhfís an Rialálaí na cuspóirí reachtúla ar bhronn an tOireachtas uirthi. Is éard is cuspóir na físe seo:

"Crannchur Náisiúnta atá sábháilte agus inbhuanaithe agus a reáchtáiltear i gceart agus a dhéanann cistí do Chúiseanna Maithe a uasmhéadú"

Is é ról an Rialálaí maidir leis an bhfís seo a bhaint amach ná trí thabhairt faoina feidhmeanna ar bhealach atá ar aon dul leis na cuspóirí reachtúla a léirítear san fhís. Tá an fhreagracht ar Oibreoir an Chrannchuir Náisiúnta chun an Crannchur Náisiúnta a oibriú i gcomhlíonadh an Achta agus an Cheadúnais. Déanann an tsamhail airgeadais sa Cheadúnas an tOibreoir a dhreasú chun cistí do Chúiseanna Maithe a uasmhéadú.

MISEAN
An Rialálaí

Is é misean an Rialálaí chun an fhís seo a bhaint amach tríd an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Oibríochtaí an Chrannchuir Náisiúnta a mhaoirsiú agus comhlíonadh mar a éilítear a chur i bhfeidhm.
- Moltaí ón Oibreoir a bhreithniú agus iad a fhaomhadh de réir mar is cuí.
- Ciste an Chrannchuir Náisiúnta a bhainistiú agus a rialú.
- Cearta forfheidhmithe trádmharcanna an Chrannchuir Náisiúnta a chur i bhfeidhm.
- A chinntiú go nglactar le dea-chleachtas i rialachas i mbainistíocht agus rialachas na hOifige.

Luachanna an Rialálaí

In 2019, rinne an Rialálaí athbhreithniú agus nuashonrú freisin ar Luachanna na hOifige i gcomhairle le comhghleacaithe. Is iad na luachanna seo:

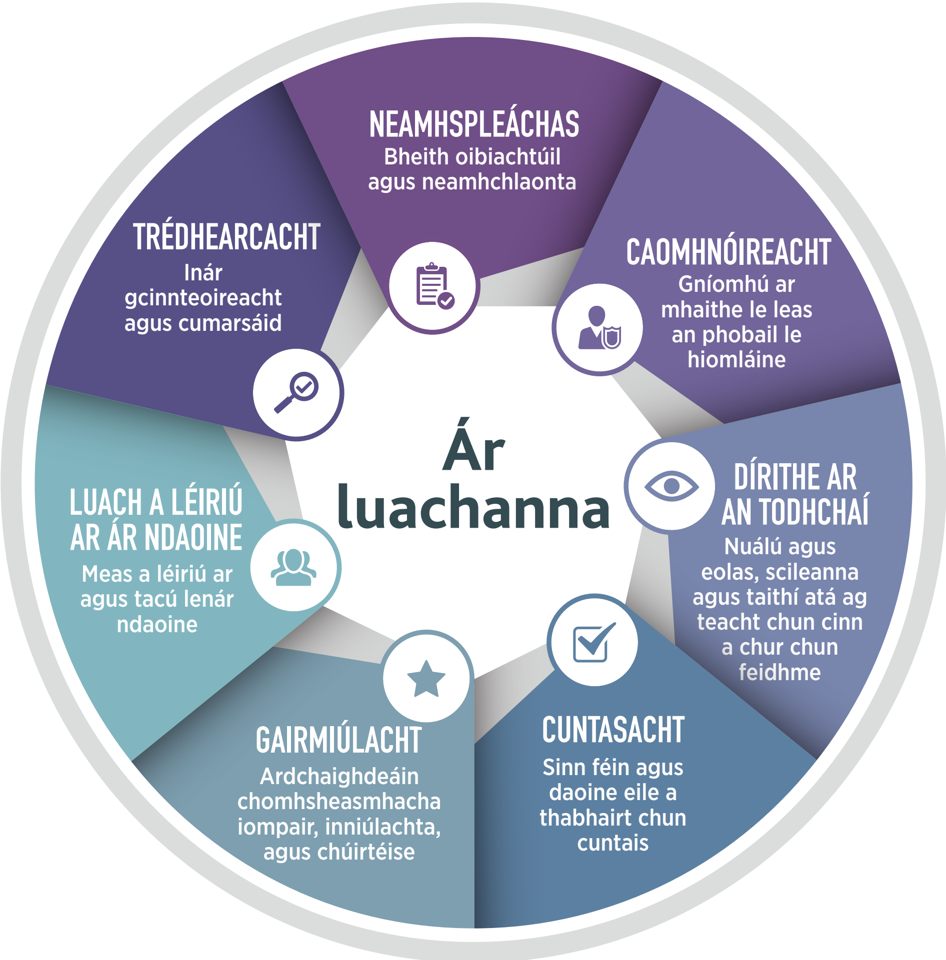

1.8.2 | Rialachas Corparáideach

Cód Cleachtais Rialachais Chorparáidigh

Tá cleachtas rialachais ORCN bunaithe ar an gCód Cleachtais nuashonraithe chun Comhlachtaí Stáit a Rialú ("an Cód") a tháinig i bhfeidhm an 1 Meán Fómhair 2016. Tá na forálacha laistigh den Chód glactha mar is cuí ag ORCN i gcomhthéacs cheanglais an Achta um Chrannchur Náisiúnta, 2013

Bunaíodh ORCN in 2014 i gcomhréir leis an Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013, a fhorálann do shealbhóir aonair oifige gan bhord. Sa chás gur cuí, rinne ORCN an Cód a oiriúnú ar bhealach a oireann dá struchtúr. Mar shampla, ní bhaineann na riachtanais a bhaineann le ceapacháin bhoird, cruinnithe boird, agus coistí boird le ORCN ach tugann an Rialálaí faoi fheidhmeanna ábhartha boird, ar nós buiséid bhliantúla a fhaomhadh agus tuairisciú leis an Aire ar comhlíonadh fhreagrachtaí ORCN.

Tá Comhaontú um Dhearbhú Rialachais Chorparáidigh leis an Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe i bhfeidhm agus sonraítear go foirmiúil ann comhlíonadh an Chóid ag ORCN, maolú agus oiriúnuithe ina measc a oireann do struchtúr na hOifige.

Eitic in Oifigí Poiblí

Tá ORCN san áireamh in Ionstraim Reachtúil Uimhir 36 de 2015 chun críocha na nAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 agus 2001. Rinne an Rialálaí agus an fhoireann ábhartha a n-oibleagáidí a chomhlíonadh faoin reachtaíocht seo.

Nochtadh Cosanta

I gcomhréir le hAlt 214 den Acht um Nochtadh Cosanta, 2014, bhunaigh ORCN nósanna imeachta agus coimeádann sí iad chun nochtadh cosanta a dhéanamh maidir le ORCN agus a obair agus chun déileáil leis an nochtadh sin.

Ní bhfuair an Rialálaí aon nochtadh cosanta sa tréimhse ón 1 Eanáir 2019 go dtí an 31 Nollaig 2019.

1.8.3 | Acmhainní agus Soláthar Foirne

Cistiú

Tá oibríochtaí an Rialálaí cistithe ag tobhach a ghearrtar ar an Oibreoir i gcomhréir le hAlt 24 den Acht. Socraíodh an tobhach don bhliain 2015, an chéad bhliain iomlán d'oibríochtaí, sa Cheadúnas ag €1,500,000. Ina dhiaidh sin, déantar é a innéacsú gach bliain ar aon dul leis an bPraghasinnéacs Tomhaltóirí.
Ba é an tobhach don bhliain 2019 €1,508,600.

Foireann

Tá smachtbhanna ón Aire ag an Rialálaí do dheichniúr foirne (an Rialálaí san áireamh). I ndiaidh athbhreithniú ar sholáthar foirne in 2018, ónar eascair athruithe ar struchtúr na foirne, a cheadaigh an tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, líonadh roinnt folúntas in ORCN i rith 2019, agus ní raibh aon fholúntais ann ag deireadh na bliana.

1.8.4 | Tuarascáil Bhliantúil agus Cuntais

Ullmhaíodh agus cuireadh cuntais bhliantúla an Rialálaí don bhliain 2019 faoi bhráid an Ard-Reachtaire Ciste agus Cuntas lena n-iniúchadh. Rinneadh na cuntais seo a iniúchadh agus leagtar amach iad i Mír 2 den cháipéis seo. Mhaoirsigh an Rialalaí próiseas na ráiteas airgeadais bliantúil agus saincheisteanna beartais chuntasaíochta, bainistíochta riosca, rialaithe inmheánaigh agus luacha ar airgead.

I ndiaidh gur forordaíodh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta mar údarás ábhartha faoi I.R. 143/2019, Rialacháin an Achta um Pinsin na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha Eile), 2012 (Údaráis Ábhartha), 2019, an 3 Aibreán 2019, tháinig athrú ar an gcur chuige cuntasaíochta agus nochtadh maidir le pinsin. Cuirtear sonraí iomlána ar fáil i gCuntais an Rialálaí i Mír 2.

1.8.5 | Iniúchóireacht Inmheánach

Chomhaontaigh an Rialálaí clár iniúchtaí inmheánacha a rinne EisnerAmper, iniúchóirí ceaptha inmheánacha na hOifige, in 2019 agus cuireadh tuarascálacha faoi bhráid an Rialálaí. Áiríodh le rialú inmheánach chun rialuithe airgeadais agus Bainistíocht Riosca, Slándáil Feidhmeanna TF agus Rialacha Soláthair a Chomhlíonadh maidir le ORCN. Áiríodh leo freisin rialú inmheánach, rialuithe airgeadais agus Slándáil Feidhmeanna TF san áireamh, a bhaineann le Ciste an Chrannchuir Náisiúnta.

1.8.6 Bainistíocht Riosca

Tá ORCN nochta do réimse rioscaí straitéiseacha, oibríochtúla agus airgeadais i dtabhairt faoina ról agus feidhmeanna. D'fhéadfadh na rioscaí seo teacht chun cinn ó fhoinsí inmheánacha nó seachtracha agus d'fhéadfaidís cosc a chur ar nó difear a dhéanamh do chumas ORCN chun a chuspóirí a bhaint amach. Ar aon dul le dea-chleachtas, tá beartas bainistíochta riosca ag ORCN chun na rioscaí atá roimhe a aithint, a mheasúnú agus a bhainistiú.

Tá Coiste Riosca curtha ar bun; is é an ról atá aige ná comhairle a chur ar an Rialálaí ar chúrsaí riosca ag cinntiú go bhfuil córais leordhóthanach i bhfeidhm. Déanann an Coiste Riosca monatóireacht ar Chlár Rioscaí Corparáideach ar bhonn leanúnach agus nuashonraíonn sé é. Déanann an Coiste athbhreithniú ar an gClár Rioscaí go bliantúil. Ina theannta sin, déantar dhá athbhreithniú bhreise ar rioscaí arda, rioscaí nua agus rioscaí atá ag athrú ar an gClár Rioscaí dhá uair sa bhliain.

1.8.7 Ceanglais Reachtaíochta

Teangacha Oifigiúla

Comhlíonann an Rialálaí reachtaíocht na dTeangacha Oifigiula.

Saoráil Faisnéise

Tháinig an Rialálaí faoi scóip an Achta um Shaoráil Faisnéise 2014 an 14 Aibreán 2015. Tá beartais agus nósanna imeachta i bhfeidhm ag ORCN atá cothrom le dáta leis an reachtaíocht reatha a rialaíonn iarratas um Shaoráil Faisnéise. I gcomhlíonadh Alt 8 den Acht um Shaoráil Faisnéise, 2014, d'ullmhaigh agus d'fhoilsigh ORCN scéim foilsithe le haird ar phrionsabail na hoscailte, na trédhearcachta agus na cuntasachta.

Fuair ORCN 12 iarraidh um shaoráil faisnéise le linn 2019. Astu seo, rinneadh cinneadh amháin a achomharc le hOifig an Choimisinéara Faisnéise agus iarradh ar athbhreithniú inmheánach amháin.

Foilsítear sonraí faoi iarrataí neamhphearsanta i Logleabhar Nochta um Shaoráil Faisnéise an Rialálaí, atá ar fáil ag www.rnl.ie/about-us/freedom-of-information/foi-publications-scheme.

Ídiú Fuinnimh

Tá oifig amháin ag ORCN atá suite in Ionad Irish Life, Baile Átha Cliath 1. Tá an oifig suite ar an gcéad urlár i bhfoirgneamh oifige iláitithe. Níl an t-achar urláir atá léasaithe níos mó ná 1,000 méadar cearnach ina bhfuil Deimhniú Fuinneamh Taispeána ag teastáil.

Tuairiscíonn an Rialálaí ar fheidhmíocht fuinnimh d'Údarás Fuinnimh Inmharthana Éireann faoi I.R. Uimh. 542/2009 – Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Seirbhísí Fuinnimh agus Éifeachtúlacht ar Úsáid Deiridh Fuinnimh), 2009.

In 2019, d'úsáid ORCN 28.10 MWh d'fhuinneamh ina raibh an méid seo a leanas:

- 13.99 MWh de leictreachas.
- 14.11 MWh de bhreoslaí iontaise (téamh).

Aguisín A:
Caighdeáin Feidhmíochta PLI

An bhliain go dtí an 31 Nol 2019	Caighdeán	Feidhmíocht a Baineadh Amach	Tuar don Bhliain 2020
Ríomhchórais			
Teirminéal ar fáil chun ticéid a dhíol*	99.00%	99.94%	99.50%
Fáil ar chóras cluichíochta	99.00%	99.97%	99.50%
Fáil ar an láithreán gréasáin	99.00%	99.93%	99.50%

* Idir 7am agus 10am, gan sos tarraingthe a áireamh, 7 lá sa tseachtain, gan Lá Nollag agus éaradh réamhshocraithe a áireamh

Íocaíocht Duaiseanna			
Éilimh níos mó ná €1,000 íoctha le seic tar éis cuairt a thabhairt ar Cheanncheathrú an Chrannchuir Náisiúnta	95.00% laistigh de 3 huaire an chloig	99.07%	98.00%
	100% laistigh de 20 lá oibre	100%	100%
Éilimh níos mó ná €1,000 íoctha le seic tar éis éileamh poist	95.00% laistigh de 5 lá	99.82%	98.00%
	100% laistigh de 20 lá oibre	100%	100%

Seirbhísí Imreora – Teagmháil Ghutha			
Fáil ar an tseirbhís*	99.00%	99.75%	99.00%
Glaonna freagartha laistigh de 30 soicind	70.00%	89.90%	90.00%

* Idir 8am agus 8pm, gan sos tarraingthe a áireamh, 7 lá sa tseachtain, gan Lá Nollag agus éaradh réamhshocraithe a áireamh

Seirbhísí Imreora – Teagmháil Scríofa			
Fáil ar an tSeirbhís*	99.00%	100%	100%
Litreacha freagartha laistigh de 5 lá oibre	80.00%	100%	80.00%
Ríomhphoist freagartha laistigh de 2 lá oibre	80.00%	97.40%	95.00%
Freagairtí tugtha ar ghearáin laistigh de 10 lá oibre	95.00%	95.00%	95.00%
Gearáin agus fiosrúcháin réitithe ar an gcéad iarracht	80.00%	56.98%**	95.00%

* Idir 9:15am agus 5:30pm, ó Luan go hAoine, gan Oíche Nollag agus saoirí poiblí a áireamh
** Féach, le do thoil Mír 1.4(a) chun teacht ar shonraí faoi easnamh

Aguisín B:
Tuarascálacha Rialta a fuarthas ó PLI

Tuarascáil	Minicíocht
Tuarascáil Bhliantúil ar Chúiseanna Maithe agus Tuarascáil na nIniúchóirí Seachtracha air sin	Bliantúil
Cuntais Iniúchta PLI	Bliantúil
Tuarascáil na nIniúchóirí Seachtracha ar Rialuithe Inmheánacha PLI	Bliantúil
Tuarascáil na nIniúchóirí Seachtracha ar Pháirtithe Gaolmhara PLI	Bliantúil
Tuarascáil ar Chaighdeáin Feidhmíochta Bliantúla	Bliantúil
Plean Bliantúil Iniúchóireachta Inmheánaí	Bliantúil
Buiséad Bliantúil Bonnmhargaíochta	Bliantúil
Tuarascáil ar Ghníomhaíocht Bhliantúil	Bliantúil
Cuntais Bhainistíochta Mhíosúla	Gach Mí
Tuarascáil ar Limistéir Shlána	Gach Mí
Tuarascáil ar Logleabhar Míosúil Teagmhais TF	Gach Mí
Luas Íocaíochtaí Duaise	Gach Mí
Nuashonruithe ar Chur Síos	Gach Mí
Athruithe ar Stiúrthóirí agus Bainisteoirí Sinsearacha	Gach Mí
Tuarascáil ar Dhuaiseanna Neamhéilithe	Tréimhsiúil
Tuarascáil ar Mhargaíocht Incriminteach	Bliantúil
Tuarascáil ar Ghearáin	Gach Mí
Tuarascáil ar Chúiseanna Maithe	Ráithiúil
Tuarascáil Iniúchóireachta Inmheánaí	Ráithiúil
Miontuairiscí Chruinnithe an Choiste Riosca Iniúchóireachta agus Slándála	Ráithiúil
Nuashonrú ar Ghearáin	Gach Seachtain
Nuashonrú Trádála agus TF	Gach Seachtain
Socraíochtaí Seachtainiúla	Gach Seachtain
Tuarascáil ar Dhuaiseanna Seó Cluiche Teilifíse	Gach Seachtain
Tuarascáil an Choiste Riosca Iniúchóireachta agus Slándála ar éifeachtacht Chóras Rialuithe Inmheánacha PLI	Bliantúil
Litir rannpháirtíochta leis an Iniúchóir Seachtrach	Bliantúil
Cláir Rioscaí (Corparáideach agus TF)	Bliantúil
Tuarascáil Mhéadrachta an Ionaid Teagmhála	Gach Mí
Tuarascálacha ar Chosaint Imreoirí	Ráithiúil
Deimhniú Bliantúil Cuntais Bhainc	Bliantúil
Tuarascálacha Deiridh ar Chluichí Scríobchárta	Ag Deireadh an Chluiche

Aguisín C:
Iarrataí ar Fhaomhadh nó Toiliú faoin gCeadúnas

Dáta	Alt an Fhaofa a Theastaíonn	Eolas ar an gCluiche/an tSeirbhís	Bainteach le Cluiche	Amended/Further Info. sought	Stádas an 31 Nollaig 2019				
					Ar siúl	Iarratas Aistarraingthe	Faofa ar Deireadh	Diúltaithe ar Deireadh	Dáta an Chinnidh
23/1/2019	Alt 45	227 Golden 4s, Silver 5s	Tá	Tá			Faofa		19/3/2019
31/1/2019	Alt 45	Síneadh ar CBTanna 2019	Tá	Tá			Faofa		28/3/2019
29/3/2019	Alt 45	CBT Cashword Bonus	Tá	Tá			Faofa		26/4/2019
29/3/2019	Alt 45	CBT Cashword Mini	Tá	Tá			Faofa		26/4/2019
29/3/2019	Clásal 7.3	Lorgaíodh díolúine chun Preaseisiúintí a eisiúint gan lógó	Níl	Tá			Faofa	Diúltaithe	13/5/2019
29/3/2019	Alt 45	239 Bingo Multiplier	Tá	Tá			Faofa		24/5/2019
3/5/2019	Alt 45	Euromillions Topaz	Tá	Tá			Faofa		29/8/2019
14/5/2019	Alt 45	237 Christmas Countdown	Tá	Tá			Faofa		19/7/2019
14/5/2019	Alt 45	235 Hampers Sweets and Treats	Tá	Tá			Faofa		19/7/2019
14/5/2019	Alt 45	236 Merry Money	Tá	Tá			Faofa		19/7/2019
22/5/2019	Alt 45	232 Winning Streak	Tá	Tá			Faofa		19/7/2019
31/5/2019	Alt 45	Christmas Millionaire Raffle (2019)	Tá	Tá			Faofa		1/10/2019
4/6/2019	Alt 45	CBT Lucky Numbers	Tá	Tá			Faofa		14/8/2019
4/6/2019	Alt 45	CBT Reel Winner	Tá	Tá			Faofa		19/7/2019
7/6/2019	Alt 45	Faoi rún	Tá	Tá		Ais-tar-raingthe	Faofa		11/11/2019
12/6/2019	Alt 45	CBT Cash Bolt	Tá	Tá			Faofa		22/10/2019
18/6/2019	Clásal 18.3	Áitreabh BCP a Léasú	Níl	Tá			Faofa		19/7/2019
20/6/2019	Alt 45	Smart Play	Tá	Tá			Faofa		23/12/2019
24/6/2019	Alt 45	Rialacha Ginearálta Cluiche	Tá	Tá			Faofa		5/9/2019

Iarrataí a bhaineann le Cluiche

Dáta	Alt an Fhaofa a Theastaíonn	Eolas ar an gCluiche/an tSeirbhís	Bainteach le Cluiche	Amended/Further Info. sought	Stádas an 31 Nollaig 2019				
					Ar siúl	Iarratas Aistarraingthe	Faofa ar Deireadh	Diúltaithe ar Deireadh	Dáta an Chinnidh
23/8/2019	Alt 45	Faoi rún	Tá	Tá		Aistar-raingthe			6/12/2019
5/9/2019	Alt 45	CBT Cash Celebration	Tá	Tá			Faofa		17/12/2019
11/9/2019	Clásal 18.3	Córais Airgeadais	Níl	Tá			Faofa		25/11/2019
23/9/2019	Clásal 9.8	Cúiseanna Maithe - Alt Fógraíochta Físeáin	Níl	Tá			Faofa		2/10/2019
11/10/2019	Alt 45	CBT Far Eastern Fortune	Tá				Faofa		8/11/2019
1/10/2019	Alt 45	244 Leasú ar Shaothar Ealaíne All Cash Platinum	Tá	Tá			Faofa		15/11/2019
25/10/2019	Alt 45	204 Leasú ar All Cash Spectacular	Tá				Faofa		20/11/2019
1/11/2019	Alt 45	200 Leasú ar All Cash	Tá				Faofa		22/11/2019
4/11/2019	Alt 45	236 Leasú ar Merry Money	Tá				Faofa		22/11/2019
4/11/2019	Alt 45	223 Leasú ar Congratulations	Tá	Tá				Diúltaithe	10/12/2019
12/09/2019	Alt 45	Crannchur Congratulations na hAthbhliana	Tá	Tá			Faofa		10/12/2019
5/11/2019	Alt 42.2	Leasú ar Údarú Díolacháin Mhiondíola	Níl	Tá			Faofa		16/12/2019
6/11/2019	Alt 45	239 Leasú ar Bingo Multiplier	Tá	Tá			Faofa		5/12/2019
8/11/2019	Alt 45	Síneadh ar CBTanna 2020	Tá	Tá			Faofa		24/12/2019
11/11/2019	Alt 45	212 Leasú ar Diamond Bingo Doubler	Tá	Tá			Faofa		22/11/2019
18/11/2019	Alt 45	#Wanderlust	Tá	Tá	Ar siúl				
29/11/2019	Clásal 9.8	Cúiseanna Maithe - Físeán Promóisin Buaiteora	Níl	Tá			Faofa		3/12/2019
16/12/2019	Alt 45 agus Clásal 20.6	Leasaithe ar Rialacha Ginearálta Cluiche	Tá	Tá	Ar siúl				

Iarrataí a bhaineann le Cluiche

2

Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta **Tuarascáil agus Ráitis Airgeadais**

don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

Eolas Ginearálta	35
Tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste	36
An Ráiteas ar Rialú Inmheánach	39
An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí	42
Ráitis Airgeadais	47

Eolas Ginearálta

Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta	Carol Boate
Seoladh	Bloc D Ionad Irish Life Baile Átha Cliath 1 D01 W2H4
Bankers	Bainc-Aontas Éireann CPT 40/41 Sráid Westmoreland Baile Átha Cliath 2 D02 VY45 Banc na hÉireann 6 Sráid Uí Chonaill Íochtarach Baile Átha Cliath 1 D01 X324
Aturnaetha	Mason Hayes & Curran Teach an Bhruaigh Theas Sráid na Bearú Baile Átha Cliath 4 D04 TR29 Fieldfisher Foirgneamh Chéipil Mainistir Mhuire Baile Átha Cliath 7 D07 N4C6
Auditors	An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste, 3A Sráid an Mhéara Uachtarach Baile Átha Cliath 1 D01 PF72

An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Tuarascáil le cur faoi bhráid Thithe an Oireachtais

Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta

Tuairim faoi na ráitis airgeadais

Tá iniúchadh déanta agam ar ráitis airgeadais Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019 faoi mar a cheanglaítear faoi fhorálacha Alt 22 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013. Cuimsítear sna ráitis airgeadais

- an ráiteas ar ioncam agus caiteachas agus cúlchistí coinnithe ioncaim
- an ráiteas ar ioncam cuimsitheach
- an ráiteas ar an staid airgeadais
- an ráiteas ar shreafaí airgid, agus
- na nótaí gaolmhara, achoimre ar bheartais shuntasacha chuntasaíochta ina measc.

I mo thuairim, tugtar sna ráitis airgeadais léiriú fíor agus cothrom ar shócmhainní, dliteanais agus staid airgeadais Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta an 31 Nollaig 2019 agus ar a ioncam agus caiteachas don bhliain 2019 i gcomhréir le Caighdeán um Thuairisciú Airgeadais (FRS) 102 – *an Caighdeán um Thuairisciú Airgeadais atá infheidhme sa Ríocht Aontaithe agus i bPoblacht na hÉireann.*

Béim na ceiste - dliteanais phinsin

Gan mo thuairim ar na ráitis airgeadais a bheachtú, tugaim Nóta 9 Soláthar Pinsin ar aird, agus ar shócmhainn €287,000 a aithníodh amhail an 31 Nollaig 2019 maidir le cistiú pinsin iarchurtha.

Baill de dhá scéim pinsin é foireann an Rialálaí: Scéim Pinsin Aonair na Seirbhíse Poiblí don fhoireann a earcaíodh ón 1 Eanáir 2013 ar aghaidh; nó scéim riaracháin ina léirítear coinníollacha caighdeánacha scéim íoc mar a thuillir 'na samhla' a ndearnadh soláthar dó roimhe seo in go leor comhlachtaí poiblí. Cuireadh an scéim pinsin 'samhla' faoi bhráid na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe lena faomhadh in 2015.

Aithnítear sna ráitis airgeadais dliteanais a meastar gurb ionann iad agus €287,000 maidir le seirbhís a sholáthair baill foirne roimhe seo ar baill den Scéim Pinsin Seirbhíse Poiblí Aonair iad. Léirítear san aitheantas a thugtar do shócmhainn chistithe pinsin iarchurtha de mhéid comhionann an fhoráil reachtúil a bhaineann le cistiú na scéime sin.

Níor aithníodh dliteanais a fabhraíodh go dtí an 31 Nollaig 2019 maidir le seirbhís foirne faoin scéim pinsin 'samhla' sna ráitis airgeadais iniúchta, ar feitheamh fhaomhadh na scéime. Ní nochtar sna ráitis airgeadais iniúchta na dliteanais faoin scéim seo ach trí nóta.

Tuarascáil an ARCC (ar leanúint)

Bunús na tuairime

Thug mé faoi m'iniúchadh ar na ráitis airgeadais i gcomhréir leis na Caighdeáin Idirnáisiúnta um Iniúchóireacht (CIIanna) faoi mar a d'fhógair an Eagraíocht Idirnáisiúnta Uasfhoras Iniúchóireachta. Déantar cur síos ar m'fhreagrachtaí faoi na caighdeáin siúd san aguisín leis an tuarascáil seo. Tá mé neamhspleách ó Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta agus chomhlíon mé mo chuid freagrachtaí eiticiúla eile i gcomhréir leis na caighdeáin.

Creidim gur leor agus gur cuí an fhianaise iniúchóireachta a fuair mé chun bunús a sholáthar do mo thuairim.

Tuairisciú ar fhaisnéis eile seachas na ráitis airgeadais, agus ar cheisteanna eile

Chuir Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta faisnéis áirithe eile i láthair, sa mhullach ar na ráitis airgeadais. Cuimsítear ann seo an tuarascáil bhliantúil, an ráiteas ar rialú inmheánach, an ráiteas rialachais agus an ráiteas ar fhreagrachtaí. Déantar cur síos ar m'fhreagrachtaí chun tuairisciú a dhéanamh maidir leis an bhfaisnéis siúd, agus ar cheisteanna áirithe eile ar a dtuairiscím mar eisceacht, san aguisín leis an tuarascáil seo.

Níl aon rud le tabhairt le fios agam ina leith sin.

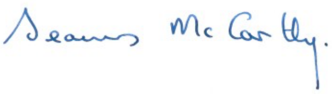

Séamus McCarthy
An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste

An 21 Nollaig 2020

Aguisín leis an tuarascáil

Freagrachtaí Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta (an Rialálaí)

Faoi mar a shonraítear sa ráiteas rialachais agus sa ráiteas ar fhreagrachtaí, tá an Rialálaí freagrach as an méid seo a leanas:

- ullmhú na ráiteas airgeadais san fhoirm a fhorordaítear faoi Alt 22 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013
- a chinntiú go dtugtar sna ráitis airgeadais léiriú fíor agus cóir i gcomhréir le FRS102
- rialtacht na n-idirbheart a chinntiú
- measúnú a dhéanamh ar cé acu an bhfuil nó nach bhfuil úsáid an ghnóthais leantaigh chuntasaíochta cuí, agus
- an rialú inmheánach sin a chur i bhfeidhm a dheimhníonn an Rialálaí is gá lena chumasú ráitis airgeadais a ullmhú atá saor ó mhíshonrú ábhartha, cé acu más calaois nó earráid is cúis leis.

Freagrachtaí an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Ceanglaítear orm faoi Alt 22 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 chun iniúchadh a dhéanamh ar ráitis airgeadais Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta agus chun tuairisciú a dhéanamh orthu le Tithe an Oireachtais.

Is é mo chuspóir agus mé ag tabhairt faoin iniúchadh dearbhú réasúnta a fháil faoi cé acu an bhfuil nó nach bhfuil na ráitis airgeadais, ina n-iomláine, saor ó mhíshonrú ábhartha, cé acu más calaois nó earráid is cúis leis. Is ionann dearbhú réasúnta agus ardleibhéal de dhearbhú, ach ní hionann é agus ráthaíocht go mbraithfidh iniúchadh faoina dtugtar i gcomhréir leis na CIIanna i gcónaí míshonrú ábhartha nuair is ann dó. Féadfaidh míshonruithe eascairt ó chalaois nó earráid agus meastar go bhfuil siad ábhartha más féidir súil réasúnta a bheith leis go n-imreoidh siad tionchar ar chinntí geilleagracha úsáideoirí a rinneadh ar bhunús na ráiteas airgeadais seo.

Mar chuid d'iniúchadh i gcomhréir leis na CIIanna, déanaim breithiúnas gairmiúil agus leanann amhras gairmiúil a bheith orm i gcaitheamh an iniúchta. Agus amhlaidh á dhéanamh agam,

- Sainaithním agus measúnaím na rioscaí i leith mhíshonrú ábhartha na ráiteas airgeadais, cé acu más calaois nó earráid is cúis leis, dearaim agus tugaim faoi nósanna imeachta iniúchta a fhreagraíonn ar na rioscaí siúd, agus faighim fianaise iniúchta ar leor agus ar cuí í le bunús a sholáthar do mo thuairim. Tá an riosca a chruthaítear nuair nach mbraitear míshonrú ábhartha a eascraíonn as calaois níos airde ná riosca a eascraíonn as earráid, mar gheall go bhféadfadh claonpháirteachas, brionnú, easnaimh d'aon turas, míléiriú, nó gabháil i dtreis ar rialú inmheánach.
- Faighim tuiscint ar rialú inmheánach a bhaineann leis an iniúchadh d'fhonn nósanna imeachta iniúchta a dhearadh atá cuí faoi na cúinsí, ach nach bhfuil cuí ar mhaithe le tuairim a léiriú faoi éifeachtacht na rialuithe inmheánacha.
- Déanaim meastóireacht ar oiriúnacht na mbeartas cuntasaíochta a úsáidtear agus réasúntacht na meastachán cuntasaíochta agus an nochta ghaolmhair.
- Bainim tátal as oiriúnacht na húsáide a bhaintear as bonn gnóthais leantaigh na cuntasaíochta agus, bunaithe ar an bhfianaise iniúchta a fuarthas, cé acu arb ann nó nach ann d'éiginnteacht ábhartha a bhaineann le himeachtaí nó coinníollacha a d'fhéadfadh cumas Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta a chur faoi amhras suntasach chun leanúint mar ghnóthas leantach.

  Má bhainim an tátal as gurb ann d'éiginnteacht ábhartha, ceanglaítear orm aird a thabhairt i mo thuarascáil ar an nochtadh gaolmhar sna ráitis airgeadais nó, mura cuí an nochtadh sin, ceanglaítear orm mo thuairim a bhunathrú. Tá mo chonclúidí bunaithe ar an bhfianaise iniúchta a fuarthas a fhad le dáta mo thuarascála. D'fhéadfadh go mbeadh imeachtaí nó coinníollacha amach anseo mar chúis leis, áfach, go gcuirfidh Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta deireadh le leanúint mar ghnóthas leantach.
- Déanaim meastóireacht ar chur i láthair, struchtúr agus ábhar foriomlán na ráiteas airgeadais, an nochtadh san áireamh, agus cé acu an léirítear nó nach léirítear sna ráitis airgeadais na bun-idirbhearta agus imeachtaí ar bhealach a bhaineann cur i láthair cothrom amach.

Déanaim cumarsáid le Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, i measc ceisteanna eile, maidir le scóip agus uainiú pleanáilte an iniúchta agus torthaí suntasacha iniúchta, aon easnaimh i rialú inmheánach ina measc a shainaithnímid i rith m'iniúchta.

Faisnéis eile seachas na ráitis airgeadais

Ní chumhdaíonn mo thuairim faoi na ráitis airgeadais an fhaisnéis eile a chuirtear i láthair sna ráitis siúd agus ní léirím aon fhoirm de chonclúid dearbhaithe faoi.

I dtaobh m'iniúchta ar na ráitis airgeadais, ceanglaítear orm faoi na CIIanna chun an fhaisnéis eile a chuirtear i láthair a léamh agus, nuair atá amhlaidh á dhéanamh, breithniú a dhéanamh ar cé acu an bhfuil nó nach bhfuil an fhaisnéis eile neamh-chomhsheasmhach go hábhartha leis na ráitis airgeadais nó an t-eolas a fuair mé san iniúchadh, nó más dealraitheach, ar bhealach eile, go ndearnadh an fhaisnéis eile a mhíshonrú go hábhartha. Má bhainim an tátal as, bunaithe ar an obair a rinne mé, go ndearnadh an fhaisnéis eile seo a mhíshonrú go hábhartha, tá orm sin a thabhairt le fios.

Tuairisciú ar cheisteanna eile

Tugaim faoi m'iniúchadh trí thagairt a dhéanamh do bhreithniúcháin speisialta a bhaineann le comhlachtaí Stáit maidir lena mbainistiú agus lena n-oibriú. Tuairiscím má shainaithním ceisteanna ábhartha lena mbaineann an bealach a tugadh faoi ghnó poiblí.

Lorgaím fianaise a fháil faoi rialtacht na n-idirbheart airgeadais i gcúrsa an iniúchta. Tuairiscím más shainaithním aon chás ábhartha nár caitheadh airgead poiblí chun a gcríoch beartaithe nó sa chás nach raibh na hidirbhearta i gcomhréir leis na húdaráis a bhí á rialú.

Tuairiscím, trí eisceacht, chomh maith, sna cásanna seo a leanas:

- Ní bhfuair mé, i mo thuairim, an fhaisnéis agus na mínithe go léir a theastaigh uaim chun m'iniúchadh a dhéanamh, nó
- I mo thuairim, níor leor na taifid chuntasaíochta lena ligean dom na ráitis airgeadais a léamh gan stró agus a iniúchadh i gceart, nó
- Níl na ráitis airgeadais, i mo thuairim, i gcomhréir leis na taifid chuntasaíochta.

An Ráiteas ar Rialú Inmheánach

Scóip na Freagrachta

Aithním an fhreagracht atá orm a chinntiú go ndéantar córas éifeachtach rialaithe inmheánaigh airgeadais a chothabháil agus a fheidhmiú maidir le hOifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta. Tugtar san fhreagracht seo aird ar riachtanais an Chóid Chleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú (2016).

Cuspóir an Chórais Rialaithe Inmheánaigh

Tá an córas rialaithe inmheánaigh in ainm riosca a bhainistiú i leith leibhéal infhulaingthe, seachas fáil réidh leis. Ní féidir leis an gcóras ach a dhearbhú go réasúnta, seachas go hiomlán, go gcosnaítear sócmhainní, go n-údaraítear idirbhearta agus go gcuirtear i dtaifead iad i gceart, agus go gcoisctear earráidí nó neamhrialtachtaí ábhartha nó go mbraithfí iad ar bhealach tráthúil.

Tá an córas rialaithe inmheánaigh, atá ar aon dul leis an treoir a d'eisigh an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe i bhfeidhm in Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019 agus a fhad le dáta faofa na ráiteas airgeadais.

Cumas chun Riosca a Láimhseáil

Bunaítear Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta faoin Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 mar sealbhóir oifige aonair. Déantar an Oifig a bhunú gan Bhord faoi reacht.

Bhunaigh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta feidhm iniúchóireachta inmheánaí a bhfuil dóthain acmhainní aici agus a thugann faoi chlár oibre lena gcomhaontaítear liomsa.

D'fhorbair Oifig an Rialálaí beartas bainistíochta riosca ina leagtar amach a inghlacthacht riosca, na próisis bhainistíochta riosca atá i bhfeidhm agus róil agus freagrachtaí na foirne maidir le riosca. Eisíodh an beartas don fhoireann go léir a bhfuil súil acu oibriú laistigh de bheartais bhainistíochta riosca Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, chun an bhainistíocht a chur ar an eolas ar rioscaí agus laigí rialaithe atá ag teacht chun cinn agus chun freagracht a ghlacadh as rioscaí agus rialuithe laistigh dá limistéar féin oibre.

Creat Riosca agus Rialaithe

Chuir Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta córas bainistíochta riosca i bhfeidhm ina sainaithnítear agus ina dtuairiscítear príomhrioscaí agus na gníomhartha bainistíochta a bhfuiltear ag tabhairt fúthu chun dul i ngleic leo agus, a mhéid agus is féidir, na rioscaí siúd a mhaolú.

Tá clár rioscaí i bhfeidhm ina sainaithnítear na príomhrioscaí atá roimh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta agus rinneadh iad seo a shainaithint, a mheasúnú agus a ghrádú i dtaobh a thábhachtaí atá siad. Déanann an Rialálaí athbhreithniú agus nuashonrú ar an gclár trí huaire sa bhliain. Úsáidtear toradh na measúnuithe seo chun acmhainní a phleanáil agus a leithdháileadh lena chinntiú go mbainistítear rioscaí i leith leibhéal inghlactha.

An Ráiteas ar Rialú Inmheánach

Sonraítear sa chlár rioscaí na rialuithe agus gníomhartha a theastaíonn chun rioscaí agus freagrachtaí as oibriú rialuithe a shanntar do chomhaltaí sonracha foirne a mhaolú. Deimhním go bhfuil timpeallacht rialaithe i bhfeidhm ina bhfuil na gnéithe a leanas:

- rinneadh nósanna imeachta do gach príomhphróiseas gnó a dhoiciméadú,
- sannadh freagrachtaí airgeadais ar leibhéal bainistíochta agus sannadh an fhreagracht chomhfhreagrach,
- tá córas cuí buiséadta ann ag a bhfuil buiséad bliantúil ar a ndéanann an bhainistíocht shinsearach athbhreithniú leanúnach,
- tá córais ann atá dírithe ar shlándáil na gcóras teicneolaíocht faisnéise agus cumarsáide a chinntiú, agus
- tá córais i bhfeidhm chun na sócmhainní a chosaint.

Monatóireacht agus Athbhreithniú Leanúnach

Bunaíodh nósanna imeachta foirmiúla chun monatóireacht a dhéanamh ar phróisis rialaithe agus cuirtear easnaimh rialaithe in iúl dóibh siúd atá freagrach as dul i mbun gníomh ceartaitheach agus don bhainistíocht ar bhealach tráthúil. Deimhním go bhfuil na córais mhonatóireachta leanúnaí seo a leanas i bhfeidhm:

- sainaithníodh príomhrioscaí agus rialuithe gaolmhara agus cuireadh próisis i bhfeidhm chun monatóireacht a dhéanamh ar oibriú na bpríomhrialuithe siúd agus aon easnaimh a thugtar le fios a shainaithnítear,
- bunaíodh socruithe tuairiscithe ar gach leibhéal sa chás gur sannadh freagracht as bainistíocht airgeadais, agus
- déanann an bhainistíocht shinsearach athbhreithnithe rialta ar thuarascálacha tréimhsiúla agus bliantúla feidhmíochta agus airgeadais a thugann feidhmíocht le fios i leith an bhuiséid/na dtuartha.

Soláthar

Deimhním go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm ag Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta le comhlíonadh na rialacha agus na dtreoirlínte reatha soláthair a chinntiú agus gur chomhlíonadh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta na nósanna imeachta siúd i rith 2019.

Athbhreithniú ar Éifeachtacht

Deimhním go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm ag Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht nósanna imeachta bainistíochta riosca agus rialaithe. Tá an mhonatóireacht agus an t-athbhreithniú ar éifeachtacht chóras rialaithe inmheánaigh airgeadais Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta curtha ar an eolas ag an obair a dhéanann na hiniúchóirí inmheánacha agus seachtracha agus an bhainistíocht shinsearach laistigh d'Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta atá freagrach as forbairt agus cothabháil an chreata rialaithe inmheánaigh.

Deimhním gur tugadh faoi athbhreithniú bliantúil ar éifeachtacht an chórais rialaithe inmheánaigh maidir leis an mbliain 2019 agus gur tugadh chun críche é faoin 31 Márta 2020.

An Ráiteas ar Rialú Inmheánach

Saincheisteanna Rialaithe Inmheánaigh

Níor sainaithníodh aon laigí i rialú inmheánach maidir leis an mbliain 2019 óna dteastaíonn nochtadh sna ráitis airgeadais.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 18 Nollaig 2020

An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí

Rialachas

Bunaíodh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta faoin Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 ("an tAcht"). Leagtar amach feidhmeanna an Rialálaí in Alt 9 den Acht. Beidh an Rialálaí, faoi réir an Achta, neamhspleách i bhfeidhmiú a feidhmeanna. Tá an Rialálaí freagrach as dea-rialachas a chinntiú agus tugann sé/sí faoin tasc seo trí chuspóirí agus spriocanna straitéiseacha a leagan amach agus cinntí straitéiseacha a dhéanamh faoi na príomh-shaincheisteanna gnó go léir. Tá an Rialálaí freagrach don Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe.

Tá an Rialálaí agus an fhoireann bhainistíochta sinsearaí freagrach as bainistíocht, rialú agus treorú rialta laethúil Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta. Caithfidh an fhoireann bhainistíochta sinsearaí an treoir straitéiseach fhairsing a thugann an Rialálaí a leanúint. Caithfidh an Rialálaí a chinntiú go mbíonn tuiscint shoiléir ag an bhfoireann bhainistíochta sinsearaí ar na príomhghníomhaíochtaí agus na príomhchinntí a bhaineann leis an aonán, agus le haon rioscaí suntasacha is dóchúil a thiocfaidh aníos.

Freagrachtaí an Rialálaí

Leagtar amach obair agus freagrachtaí an Rialálaí san Acht. Ceanglaítear in Alt 22 den Acht ar an Rialálaí chun gach cuntas cuí agus rialta a choimeád ar airgead a fuair sé nó a chaith sé, i cibé foirm a fhaomhfaidh an tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe go ndéanfaidh an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste iniúchadh orthu.

Agus na ráitis airgeadais seo á n-ullmhú, ceanglaítear ar Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta an méid seo a leanas a dhéanamh:

- beartais chuntasaíochta oiriúnacha a roghnú agus iad a chur i bhfeidhm go comhsheasmhach;
- breithiúnais agus meastacháin a dhéanamh atá réasúnta agus stuama;
- na ráitis airgeadais a réiteach ar bhonn gnóthas leantach, mura cuí a mheas go leanfaidh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta de bheith ag oibriú; agus
- a lua cibé acu ar cloíodh nó nár cloíodh le caighdeáin infheidhme chuntasaíochta, faoi réir aon imeachtaí ábhartha a nochtar agus a mhínítear sna ráitis airgeadais.

Tá an Rialálaí freagrach as leabhair chuntais chearta a choimeád ina nochtar, le cruinneas réasúnta ag tráth ar bith, seasamh airgeadais an Bhoird agus a chuirfidh ar a chumas cinnte a dhéanamh de go gcomhlíonann na ráitis airgeadais Alt 22 den Acht. Tá an Rialálaí freagrach as na ráitis airgeadais siúd a chur faoi bhráid an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste lena n-iniúchadh agus leis na ráitis airgeadais seo agus tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste a chur faoi bhráid an Aire, anuas ar thuarascáil leis an Rialálaí maidir le tabhairt faoina feidhmeanna.

Tá an Rialálaí freagrach as eolas corparáideach agus airgeadais a choimeád ar láithreán gréasáin Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta.

Tá an Rialálaí freagrach as an bplean agus an buiséad bliantúil a fhaomhadh.

Tá an Rialálaí freagrach, chomh maith, as a shócmhainní a chosaint agus, dá bhrí sin, as dul i mbun bearta réasúnta chun cosc a chur ar chalaois agus ar neamhrialtachtaí eile nó iad a bhrath.

An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí

Measann an Rialálaí go dtugtar i ráitis airgeadais Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta léiriú fíor agus cóir ar fheidhmíocht airgeadais agus ar staid airgeadais Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta an 31 Nollaig 2019.

Bhunaigh an Rialálaí an dá Choiste seo a leanas:

1. **Coiste Airgeadais**: ina bhfuil an Leas-Rialálaí/Ceann Iniúchóireachta agus Airgeadais, an Cuntasóir agus an Bainisteoir Gnóthaí Corparáideacha ar a bhfreastalaíonn sainchomhairleoir seachtrach agus a bhfuil ceart freastail ag an Rialálaí. Is é ról an Choiste Airgeadais chun ceisteanna a chur in iúl don bhainistíocht shinsearach a bhaineann le hairgeadas, cuntasaíocht, tuairisceáin airgeadais tríú páirtí agus déileálacha na hOifige le hiniúchóirí inmheánacha agus seachtracha. Thionóil an Coiste Airgeadais sé chruinniú in 2019.
2. **An Coiste Riosca**: Tá an fhoireann bhainistíochta sinsearaí (seisear comhaltaí) sa Choiste seo. Is é ról an Choiste Riosca chun tacú leis an Rialálaí maidir lena freagrachtaí as saincheisteanna riosca agus rialaithe. Tionóladh ceithre chruinniú den Choiste Riosca in 2019, agus tugadh cruinniú amháin anonn ó 2018 agus tionóladh trí ghnáthchruinniú maidir le 2019.

Nochtadh a cheanglaítear sa Chód Cleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú (2016)

Tá an Rialálaí freagrach as a chinntiú gur chomhlíon Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta riachtanais an Chóid Chleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú (“an Cód”), amhail a d’fhoilsigh an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe i Lúnasa 2016. Ceanglaítear sa Chód an nochtadh seo a leanas a dhéanamh.

Sochair Fostaí Chomhiomlána

	2019	2018
	€	€
Sochair ghearrthéarmacha foirne	599,038	462,336
Sochair foirceanta	-	-
Ranníocaíochtaí pinsin fostóra	126,721	98,798
Ranníocaíocht fostóra le leas sóisialach	62,027	46,239
	787,786	**607,373**

Ba é an líon iomlán foirne a bhí fostaithe (coibhéis lánaimseartha) ag deireadh na bliana 9 (2018: 6).

An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí

Sochair Ghearrthéarmacha Foirne

Baineann na sochair ghearrthéarmacha foirne go léir le bunphá.

	2019	2018
	€	€
Bunphá	**599,038**	**462,336**

Sochair Foirceanta

Níor tháinig aon sochair foirceanta chun solais sa bhliain.

Miondealú ar Shochair Ghearrthéarmacha Fostaí

Déantar sochair ghearrthéarmacha fostaithe a sháraíonn €60,000 a chatagóiriú sna bandaí seo a leanas:

Réimse na Sochar Iomlán Fostaithe (gan costais pinsin fostóra a áireamh)

Ó		Chuig	Líon na bhFostaithe	
€		€	2019	2018
60,000	-	69,999	-	-
70,000	-	79,999	1	2
80,000	-	89,999	2	1
90,000	-	99,999	1	1
100,000	-	109,999	-	1
110,000	-	119,999	1	-

An Príomhphearsanra Bainistíochta

Is éard atá sa phríomhphearsanra bainistíochta in Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta ná an Rialálaí agus cúigear bainisteoirí sinsearacha.

	2019	2018
	€	€
Tuarastail	500,210	451,279
Ranníocaíochtaí pinsin fostóra	109,063	96,157
	609,273	**547,436**

Baill de scéim pinsin Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta iad an príomhphearsanra bainistíochta agus ní sháraíonn a dteidlíochtaí ina leith sin téarmaí scéim pinsin seirbhíse samhla na hearnála poiblí.

An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí

Tuarastal agus Sochair an Rialálaí

Seo a leanas pacáiste luach saothair an Rialálaí don tréimhse airgeadais:

	2019	2018
	€	€
Bunphá	111,040	106,017
Ranníocaíochtaí pinsin fostóra	33,312	31,736
	144,352	**137,753**

Ball é an Rialálaí de scéim pinsin Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, agus ní sháraíonn a teidlíochtaí ina leith sin téarmaí scéim pinsin samhla na hearnála poiblí.

Costais Sainchomhairleoireachta

Áirítear le táillí gairmiúla sna ráitis airgeadais costais sainchomhairleoireachta €109,457 (2018: €105,132), arb ionann iad agus costas na comhairle seachtraí a chuirtear ar an Rialálaí agus ní áirítear feidhmeanna “gnó mar is gnách” a seachfhoinsíodh leo.

	2019	2018
	€	€
Seirbhísí dlí	32,849	34,806
Comhairle cánach agus airgeadais	3,984	4,011
TF agus Eile	32,052	34,507
	68,885	**73,324**

Baineann na suimeanna go léir a nochtar mar sheirbhísí dlí maidir le táillí dlí.

Taisteal agus Cothú

	2019	2018
	€	€
Intíre	60	5
Idirnáisiúnta	1,202	1,919
	1,262	**1,924**

Íocadh €499 (2018: €1,250) den mhéid thuas maidir leis an Rialálaí. Níor íocadh aon chostais eile leis an Rialálaí.

An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí

Caiteachas ar Fháilteachas

Íocadh suim €400 (2018: €420) maidir le fáilteachas foirne.

Ráiteas Comhlíonta

Chomhlíon Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta riachtanais an Chóid Chleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú, amhail a d'fhoilsigh an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe i Lúnasa 2016, seachas sna cásanna seo a leanas:

- Sealbhóir oifige aonair atá i struchtúr Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta. Baineadh comhlíonadh na gcodanna siúd den Chód amach a dhéileálann le Boird, struchtúir Bhoird agus Cathaoirligh tríd an gCód Cleachtais chun Rialachas Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta a leasú chun sealbhóir oifige aonair a aithint.
- Comhlíonadh riachtanais an Chomhaontaithe Maoirseachta agus an Chomhaontaithe Soláthair Feidhmíochta trí chomhaontú leis an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe ar Chomhaontú um Dhearbhú Rialachais Chorparáidigh d'Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 18 Nollaig 2020

An Ráiteas ar Ioncam agus Caiteachas agus Cúlchistí Ioncaim Coimeádta

don bhliain airgeadais dar críoch an 31 Nollaig 2019

	Nótaí	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2018
		€	€
Ioncam	3	1,508,600	1,501,304
Costais riaracháin	4	(1,171,109)	(1,141,319)
Barrachas oibriúcháin		337,491	359,985
Ús infhaighte		853	1,111
Barrachas don bhliain		**338,344**	**361,096**
Tuilleamh coimeádta ag tús na bliana		**2,247,227**	**1,886,131**
Tuilleamh coimeádta ag deireadh na bliana		**2,585,571**	**2,247,227**

Tá Nótaí 1-13 mar chuid de na Ráitis Airgeadais seo.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 18 Nollaig 2020

Ráiteas ar Ioncam Cuimsitheach

don bhliain airgeadais dar críoch an 31 Nollaig 2019

	Nótaí	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2018
		€	€
			(faoi mar a athluadh - Nóta 10)
Barrachas don bhliain		**338,344**	**361,096**
(Caillteanais)/gnóthachain ó thaithí ar oibleagáidí sochair scoir	9(b)	18,000	1,000
Athrú ar thoimhdí faoi luach reatha oibleagáidí sochair scoir		(38,000)	7,000
Gnóthachan / (caillteanas) achtúireach iomlán sa bhliain		(20,000)	8,000
Coigeartú ar chistiú iarchurtha sochair scoir		20,000	(8,000)
Ioncam cuimsitheach eile don bhliain		**338,344**	**361,096**

Tá Nótaí 1-13 mar chuid de na Ráitis Airgeadais seo.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 18 Nollaig 2020

An Ráiteas ar an Staid Airgeadais

amhail an 31 Nollaig 2019

	Nóta	2019	2018
		€	€
			(faoi mar a athluadh - Nóta 10)
Sócmhainní neamhreatha			
Maoin, gléasra agus trealamh	6	51,325	6,370
Sócmhainní reatha			
Féichiúnaithe	7	125,123	117,759
Airgead tirim agus coibhéisí airgid thirim		2,912,167	2,660,075
		3,037,290	2,777,834
Creidiúnaithe (suimeanna atá dlite laistigh de bhliain amháin)			
Creidiúnaithe agus fabhruithe	8	(503,044)	(536,977)
Glansócmhainní reathas		2,534,246	2,240,857
Sochair scoir			
Oibleagáidí sochair scoir	9(d)	(287,000)	(175,000)
Sócmhainn chistithe iarchurtha sochair scoir	9(c)	287,000	175,000
Glansócmhainní		**2,585,571**	**2,247,227**
Arna léiriú ag			
Tuilleamh carntha coimeádta	11	**2,585,571**	**2,247,227**

Tá Nótaí 1-13 mar chuid de na Ráitis Airgeadais seo.

Carol Boate

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 18 Nollaig 2020

An Ráiteas ar Shreafaí Airgid

don bhliain airgeadais dar críoch an 31 Nollaig 2019

	Nótaí	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2018
		€	€
Glansreafaí airgid ó ghníomhaíochtaí oibriúcháin			
Barrachas oibriúcháin don bhliain		337,491	359,985
Dímheas	6	4,776	5,493
(Méadú)/Laghdú ar fhéichiúnaithe		(7,364)	(7,428)
Méadú / (laghdú) ar chreidiúnaithe		(50,574)	127,251
Glan-insreabhadh airgid ó ghníomhaíochtaí oibriúcháin		284,329	485,301
Sreafaí airgid ó ghníomhaíochtaí infheistíochta			
Íocaíochtaí chun maoin, gléasra agus trealamh a fháil	6	(33,090)	(963)
Sreafaí airgid ó ghníomhaíochtaí maoinithe			
Ús a fuarthas		853	1,111
Méadú ar airgead tirim agus coibhéisí airgid thirim		**252,092**	**485,449**
Airgead tirim agus coibhéisí airgid thirim ag tús na bliana airgeadais		**2,660,075**	**2,174,626**
Airgead tirim agus coibhéisí airgid thirim ag deireadh na bliana airgeadais		**2,912,167**	**2,660,075**

Tá Nótaí 1-13 mar chuid de na Ráitis Airgeadais seo.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 18 Nollaig 2020

Nótaí

(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)

don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

1 Beartais Chuntasaíochta

Leagtar amach thíos na beartais shuntasacha chuntasaíochta lenar ghlac Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta. Cuireadh i bhfeidhm go comhsheasmhach iad i gcaitheamh na bliana agus na tréimhse roimhe sin, seachas i gcás cuntasaíochta do shochair scoir (féach Nóta 10).

(a) Ráiteas Comhlíonta

Ullmhaíodh na ráitis airgeadais i gcomhlíonadh an an Chaighdeáin um Thuairisciú Airgeadais 102, an chaighdeáin um thuairisciú airgeadais atá infheidhme sa Ríocht Aontaithe agus i bPoblacht na hÉireann (“FRS 102”) d'eisigh an Chomhairle um Thuairisciú Airgeadais.

(b) Bonn an Ullmhúcháin

Ullmhaítear na ráitis airgeadais ar an mbonn fabhruithe i gcomhréir le cleachtas cuntasaíochta a bhfuil glacadh ginearálta leis agus faoi choinbhinsiún an chostais stairiúil.

(c) Ioncam ó Thobhaigh

Is ionann ioncam ó thobhaigh agus an tsuim atá le fáil faoin gceadúnas ag an Rialálaí ó oibreoir an Chrannchuir Náisiúnta maidir leis an mbliain.

(d) Caiteachas a Aithint

Aithnítear caiteachas sna ráitis airgeadais ar bhonn fabhruithe faoi mar a thaibhítear é.

(e) Maoin, gléasra agus trealamh

Luaitear maoin, gléasra agus trealamh ar a gcostas lúide dímheas carntha. Ríomhtar dímheas, a ghearrtar ar an Ráiteas ar Ioncam agus Caiteachas, chun costas sócmhainní a dhíscríobh i gcaitheamh a saoil mheasta úsáide, faoin modh líne dírí, ar an ráta bliantúil 25% le haghaidh feabhsúcháin léasachta, 33⅓% le haghaidh trealamh ríomhaire agus córas gutháin, agus 20% do gach sócmhainn eile ó dháta na fála ar aghaidh.

(f) Airgeadraí Eachtracha

Cuirtear na Ráitis Airgeadais i láthair in Euro (€).

Déantar idirbhearta a ainmnítear in airgeadraí eachtracha a iompú ina euro i rith na bliana agus cuimsítear sa Ráiteas Ioncaim agus Caiteachais don bhliain.

Déantar sócmhainní airgeadaíochta a ainmnítear in airgeadraí eachtracha a iompú ina euro ar na rátaí malairte a bhíonn i gceist ag dáta an chláir chomhordaithe agus cuimsítear na gnóthachain agus na caillteanais iarmhartacha sa Ráiteas Ioncaim agus Caiteachais don bhliain.

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

(g) Sochair fostaí

Sochair ghearrthéarmacha

Aithnítear sochair ghearrthéarmacha, ar nós pá saoire, mar chostas sa bhliain, agus áirítear sochair a fhabhraítear ag deireadh na bliana le figiúirí na gCreidiúnaithe agus na bhfabhruithe sa Ráiteas ar an Staid Airgeadais.

Sochair scoir

Foráiltear san Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 gur féidir leis an Rialálaí, le toiliú an Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, coinníollacha seirbhíse na foirne a dheimhniú.

Tá socruithe pinsin á mbunú ag an Rialálaí faoi láthair maidir le gach fostaí i gcomhar leis an Roinn agus tá na hasbhaintí riachtanacha á ndéanamh aici ó thuarastail, atá á n-aistriú ó dheireadh na bliana chuig an Státchiste i riaráistí míosúla, faoi mar a comhaontaíodh leis an Roinn.

Tá soláthar á dhéanamh ar an Rialálaí do ranníocaíochtaí fostóra ar ráta 30% i dtaobh na Scéime Neamh-Aonair (ranníocaíocht neamhphearsanta phinsin), 25% don Scéim Neamh-Aonair (ranníocaíocht phearsanta phinsin) agus ar ráta trí huaire na ranníocaíochtaí fostaí do bhaill den Scéim Aonair.

Mar údarás ábhartha a forordaíodh le déanaí in 2019, déantar foráil, chun críocha an Achta um Pinsin na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha Eile), 2012, do na dliteanais phinsin maidir le baill na Scéime Aonair, sa mhullach ar shócmhainn chomhionann a aithint chun dliteanas ó fhoinsí Státchiste a chistiú.

Faoi réir na socruithe a thabhairt chun críche leis an Roinn, cuireann an Rialálaí ranníocaíochtaí fostóra i gcuntas mar chostais maidir le baill den Scéim Neamh-Aonair agus ní aithníonn sé dliteanas do chostais phinsin amach anseo le haghaidh ball den Scéim Neamh-Aonair. Cuirtear nochtadh an dliteanais achtúirigh le haghaidh ball den Scéim Neamh-Aonair san áireamh i Nóta 9.

Féach Nótaí 9 agus 10 chun teacht ar bhreis sonraí.

(h) Breithiúnais agus meastacháin chuntasaíochta criticiúla

Is gá bainistíocht a dhéanamh ar ullmhú na ráiteas airgeadais chun breithiúnais, meastacháin agus toimhdí a dhéanamh a dhéanann difear do na suimeanna a tugadh le fios le haghaidh sócmhainní agus dliteanas ag dáta an ráitis ar an staid airgeadais agus na suimeanna a tugadh le fios le haghaidh ioncam agus costas i rith na bliana. Mar gheall ar chineál an mheastacháin, áfach, d'fhéadfadh torthaí iarbhír a bheith éagsúil ó na meastacháin siúd. D'imir na breithiúnais seo a leanas an tionchar ba shuntasaí ar shuimeanna a aithnítear sna ráitis airgeadais.

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

Dímheas agus Luachanna Iarmharacha

Rinne an Rialálaí athbhreithniú ar shaolréanna ionchais agus ar luachanna gaolmhara iarmharacha gach aicme shócmhainne seasta agus baineadh an tátal as go bhfuil na saolréanna ionchais agus na luachanna iarmharacha cuí.

Sochair scoir

Faoi réir chinneadh na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, rinne an Rialálaí an cinneadh gan dliteanais phinsin a aithint maidir le baill den Scéim Neamh-Aonair. Má fhaightear deimhniú foirmiúil i dtaobh chistiú na ndliteanas siúd nach mbaineann leis an Scéim Aonair ó fhoinsí Státchiste, cuirfidh an Rialálaí an dliteanas, agus sócmhainn chomhionann san áireamh le haghaidh dhliteanais phinsin na Scéime Neamh-Aonair.

2 | Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta a Bhunú

Bunaíodh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, atá lonnaithe ag Bloc D, Ionad Irish Life, Baile Átha Cliath 1, faoi Alt 7 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 agus tugtar Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta ar shealbhóir na hOifige. Cuimsítear sonraí maidir le hoibríochtaí an Rialálaí agus a phríomhghníomhaíochtaí i dTuarascáil an Rialálaí i Mír 1.

3 | Ioncam

Déantar foráil in Alt 24 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 go n-íocann Oibreoir an Chrannchuir Náisiúnta tobhach bliantúil leis an Rialálaí. Is é méid an tobhaigh, faoi mar a shonraítear sa cheadúnas leis an oibreoir, €1,500,000 sa bhliain, faoi réir innéacsú leis an bPraghasinnéacs Tomhaltóirí. Don bhliain 2019, chuir an t-oibreoir an meán-Phraghasinnéacs Tomhaltóirí 0.5% i bhfeidhm do na 12 mhí dar críoch an 31 Nollaig 2018, faoi mar a d'fhoilsigh an Phríomh-Oifig Staidrimh an 15 Eanáir 2019.

	2019	2018
	€	€
Ioncam ó thobhach, don bhliain	1,508,600	1,501,304

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

4 | Costais Riaracháin

	2019	2018
	€	€
Tuarastail agus costais foirne	787,786	607,373
Costais saothair sheachfhoinsithe	24,343	153,125
Táillí gairmiúla (Nóta 5)	109,457	105,132
Iniúchóireacht sheachtrach*	14,200	15,500
Iniúchóireacht inmheánach	18,579	13,742
Cíos, táillí seirbhíse agus cothabháil	126,696	122,303
Glanadh, téamh agus solas	6,297	6,807
Árachas	20,476	18,798
Taisteal agus cothú	1,262	1,924
Costais earcaíochta	-	40,798
Costais oiliúna agus ballraíocht	14,017	9,527
Soláthairtí agus trealamh oifige	10,693	8,960
Teicneolaíocht faisnéise agus cumarsáide	23,072	22,329
Foilseacháin	2,224	1,680
Dímheas	4,776	5,493
Costais riaracháin eile	7,231	7,828
	1,171,109	**1,141,319**

* Áirítear le hiniúchóireacht sheachtrach suim €5,700 (2018: €5,000) le haghaidh táillí iniúchta maidir le Ciste an Chrannchuir Náisiúnta.

5 | Táillí Gairmiúla

	2019	2018
	€	€
Seirbhísí dlí	32,849	34,806
Comhairle cánach agus airgeadais	3,984	4,011
Caidreamh poiblí/margaíocht	29,520	29,520
Pinsin agus acmhainní daonna	3,749	2,288
TF agus Eile	39,355	34,507
	109,457	**105,132**

Nótaí

(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)

don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

6 | Maoin, Gléasra agus Trealamh

	Feabhsúcháin Léasachta	Trealamh Ríomhaire	Daingneáin, Troscán agus Trealamh Oifige	Córas Guthláin	Iomlán
	€	€	€	€	€
Costas					
An 31 Nollaig 2018	-	30,756	6,856	4,182	41,794
Breisiúcháin i rith na bliana	48,839	892	-	-	49,731
Diúscairtí i rith na bliana	-	(486)	-	-	(486)
An 31 Nollaig 2019	48,839	31,162	6,856	4,182	91,039
Carntha					
An 31 Nollaig 2018	-	27,268	3,974	4,182	35,424
Muirear don bhliain	671	2,734	1,371	-	4,776
Dímheas ar dhiúscairtí	-	(486)	-	-	(486)
An 31 Nollaig 2019	671	29,516	5,345	4,182	39,714
Glanluach Leabhar					
An 31 Nollaig 2019	48,168	1,646	1,511	-	51,325
An 31 Nollaig 2018	-	3,488	2,882	-	6,370

Tá feabhsúcháin léasachta €48,839 a rinneadh a chaipitliú sa bhliain á ndímheas i rith ceithre bliana, arb é sin an tréimhse atá fós le héag faoin léas réadmhaoine go dtí Samhain 2023.

7 | Féichiúnaithe

	2019	2018
	€	€
Ioncam fabhraithe	99,758	95,174
Réamhíocaíochtaí	24,204	21,479
Cártaí Taistil	1,161	1,106
	125,123	**117,759**

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

8 | Creidiúnaithe (suimeanna atá dlite laistigh de bhliain amháin)

	2019	2018
	€	€
Creidiúnaithe agus fabhruithe trádála	137,096	165,121
Ranníocaíochtaí pinsin (Nóta 9)	338,293	252,606
Creidiúnaithe ilghnéitheacha/Cárta Visa	1,393	400
ÍMAT/ÁSPC	18,311	15,634
Ranníocaíocht bhreise aoisliúntais	2,294	-
Asbhaint a bhaineann le pinsean	-	99,135
Dliteanas CCGI	1,601	4,011
Dliteanas CBL	4,056	70
	503,044	**536,977**

9 | Soláthar Pinsin

Cuireadh dréachtscéim pinsin le sochar sainithe d'Oifig an Rialálaí, bunaithe ar an Scéim Samhla Seirbhíse Poiblí, faoi bhráid na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe lena faomhadh an 24 Samhain 2015 agus tá sé ag feitheamh le faomhadh.

Aistrítear na ranníocaíochtaí sa bhliain, ranníocaíochtaí fostóra 30% de phá inphinsin le haghaidh ball den Scéim Neamh-Aonair (ranníocaíocht neamhphearsanta phinsin), 25% de phá inphinsin le haghaidh ball den Scéim Neamh-Aonair (ranníocaíocht phearsanta phinsin), agus ar ráta trí huaire na ranníocaíochtaí fostaí do bhaill den Acht um Pinsin na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha Eile), 2012 (i.e. baill den Scéim Aonair), chuig an Státchiste i riaráistí míosa, i ndiaidh dheireadh na bliana agus faoi mar a comhaontaíodh leis an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe. Is é méid na ranníocaíochtaí atá le haistriú chuig an Státchiste an 31 Nollaig 2019 €338,293.

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

Baill den Scéim Neamh-Aonair

Maidir le baill den Scéim Neamh-Aonair, mhol an Rialálaí don Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe gur cheart go nglacfadh an Stát leis an dliteanas i dtaobh sochair scoir a íocadh faoin Scéim Neamh-Aonair mar chúiteamh ar ranníocaíochtaí fostóra agus fostaí a íoc bunaithe ar chéatadán de thuarastail bhaill na scéimeanna. Tá an moladh bunaithe ar an bprionsabal go n-ainmnítear Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta mar eagraíocht fhaofa chun críocha alt Alt 4 den Acht Aoisliúntas agus Pinsean, 1963 (Uimh. 24 de 1963), (i.e. an líonra aistrithe) agus nach gcistítear an Oifig chun glacadh le sochair charntha bhall den Scéim Neamh-Aonair, agus nach bhfuil cistiú an Státchiste á fháil aici. Tá plé á dhéanamh leis an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe agus táthar ag leanúint leis sin maidir leis an moladh thuasluaite.

Ar feitheamh go ndéanann an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe cinneadh maidir leis na sochar scoir cistithe pinsin a bheartaítear, is éard atá sna costais sochair scoir sa Ráiteas ar Ioncam agus Caiteachas agus Cúlchistí Ioncaim Coimeádta ranníocaíochtaí pinsin an fhostóra sa bhliain. Ríomhtar ranníocaíochtaí pinsin an fhostóra mar chéatadán de thuarastail ábhartha, agus méid €80,425 don bhliain.

Is é an dliteanas pinsin maidir leis na baill den Scéim Neamh-Aonair an 31 Nollaig 2019 €2,124,000. Ní léirítear an dliteanas pinsin do na baill seo den Scéim Neamh-Aonair sna ráitis airgeadais seo ar feitheamh chinneadh na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe.

Baill den Scéim Aonair

Maidir le baill den Scéim Aonair, forordaíodh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta mar údarás ábhartha chun críche na Scéime Aonair 2019. Aistrítear ranníocaíochtaí fostaí agus fostóra chuig an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe ar bhonn míosúil i gcomhréir leis an Acht um Pinsin na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha Eile), 2012.

Toimhdí Achtúireacha

Tá an dliteanas le haghaidh ball den Scéim Neamh-Aonair, faoi mar a nochtar thuas, agus an dliteanas do bhaill na Scéime Aonair, faoi mar a bhforáiltear dó sna ráitis airgeadais, bunaithe ar luacháil achtúireach a rinne achtúire cáilithe trí úsáid a bhaint as na toimhdí airgeadais thíos ar mhaithe le FRS 102.

	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019	An bhliain dar críoch an 31 Nollaig 20198
Ráta lascaine	1.40%	2.1%
Ráta an mhéadaithe ar thuarastail	3.00%	3.15%
Ráta an mhéadaithe ar phinsean	2.5%	2.65%
Boilsciú	1.5%	1.65%

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

(a) Foireann na scéime aonair

Anailís ar na costais iomlána sochair scoir a gearradh ar an Ráiteas ar Ioncam agus Caiteachas agus Cúlchistí Ioncaim Coimeádta maidir leis an bhfoireann ar baill iad den Scéim Aonair.

Scéim Pinsin Aonair	2019	2018
	€	€
Ranníocaíochtaí Fostóra Iomlána	45,616	40,368
Costais Seirbhíse Reatha*	70,000	52,000
Costais Úis	7,000	4,000
Coigeartuithe ar Chistiú Pinsin Iarchurtha an Státchiste	(77,000)	(56,000)
An t-iomlán a gearradh ar an Ráiteas ar Ioncam agus Caiteachas agus Cúlchistí Ioncaim Coimeádta	45,616	40,368

* Cuireadh ranníocaíochtaí fostaí san áireamh nuair a bhí an figiúr costais seirbhíse reatha á ríomh.

Rinne an tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, bunaithe ar bhreithnithe achtúireacha agus de bhun alt 16(4) den Acht um Pinsean na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha Eile), 2012 an cinneadh:

- go n-íocfar ranníocaíocht fostóra i dtaca le baill áirithe de scéim Pinsin Aonair na hEarnála Poiblí, agus
- is ionann a bheidh ráta na ranníocaíochta Fostóra sin agus trí oiread na ranníocaíochta fostaí a íocann an ball den scéim aonair.

Caithfidh comhlachtaí seirbhíse poiblí ranníocaíochtaí fostóra a íoc atá “go hiomlán nó go príomha ó fhoinsí eile seachas go díreach nó go hindíreach as an Lár-Chiste”. Mar chomhlacht poiblí a sholáthraíonn a mhaoiniú féin, is ionann an tsuim €45,616 agus dliteanas Oifig an Rialálaí i dtaobh ranníocaíochtaí fostóra a íoc le scéim Pinsin Aonair na Seirbhíse Poiblí. Íoctar na suimeanna seo leis an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe i riaráistí míosúla.

Nótaí

(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)

don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

(b) Gluaiseacht ar ghlanoibleagáidí sochair scoir na scéime aonair le linn na bliana airgeadais

	2019	2018
	€	€
Glandliteanas Pinsin an 1 Eanáir	175,000	119,000
Costais na Seirbhíse Reatha	70,000	52,000
Ranníocaíochtaí Fostaí	15,000	8,000
Costais Úis	7,000	4,000
Caillteanais/(gnóthachain) ó thaithí ar dhliteanais scéime	(18,000)	(1,000)
Athruithe ar thoimhdí	38,000	(7,000)
Glandliteanas Pinsin an 31 Nollaig	287,000	175,000

(c) Cistiú Iarchurtha na Scéime Aonair do shochair scoir

Aithníonn Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta na suimeanna seo mar shócmhainn a chomhfhreagraíonn don dliteanas iarchurtha neamhchistithe do shochair scoir ar bhonn na sraithe toimhdí a ndéantar cur síos orthu thuas, mar aon le líon imeachtaí roimhe seo. Áirítear leis na himeachtaí seo, an bonn reachtúil le bunú na scéime sochair scoir, forordú Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta mar údarás ábhartha chun críocha na Scéime Aonair agus an beartas agus an cleachtas atá i bhfeidhm faoi láthair i dtaca le pinsin seirbhíse poiblí a chistiú, lena n-áirítear ranníocaíochtaí ag fostaithe agus an próiseas bliantúil meastachán.

(d) Oibleagáidí le Sochar Sainithe na Scéime Aonair

	2019	2018
	€	€
Oibleagáidí le sochar sainithe	287,000	175,000

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

10 | Coigeartú na Bliana Roimhe Seo – Cuntasaíocht le haghaidh Sochair Scoir

An Staid go dtí an 31 Nollaig 2018

B'amhlaidh (agus is amhlaidh) na socruithe atá i bhfeidhm maidir le sochair scoir fostaí agus a shonraítear i Nóta 9 thuas, seachas gur forordaíodh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta mar údarás ábhartha in 2019. Rinne an Rialálaí an breithiúnas roimhe seo gur tháinig na socruithe seo laistigh den sainmhíniú ar scéim ranníocaíochta sainithe, faoi mar a shainítear in FRS102. Dá réir, rinne an Rialálaí a ranníocaíochtaí fostóra a chur i gcuntas go dtí seo i gcomhréir le forálacha an Chaighdeáin, i.e. trí chostas na ranníocaíochtaí atá iníoctha leis an scéim sa bhliain a ghearradh ar an gCuntas Ioncaim agus Caiteachais.

An staid le héifeacht ón 1 Eanáir 2019

Faoi mar a míníodh sa nóta maidir leis an mbeartas cuntasaíochta le haghaidh sochair scoir, agus i Nóta 9 thuas, i ndiaidh gur forordaíodh Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta mar údarás ábhartha chun críocha na Scéime Aonair, measann an Rialálaí anois go bhfuil oibleagáid iomlán, go bunúsach, ar an Oifig as dliteanais phinsin le sochar sainithe a réiteach agus go bhfuil sócmhainn chomhionann aici i bhfoirm méid infhaighte ón Státchiste. Dá réir, aithnítear oibleagáidí Oifig an Rialálaí maidir le hoibleagáidí pinsin na Scéime Aonair anois mar oibleagáid le sochar sainithe faoi fhorálacha FRS102 sa mhullach ar choigeartuithe cuí chun na ceangaltais ón Státchiste a léiriú. Caitear leis seo mar athrú ar bheartas cuntasaíochta agus tá sé ina chúis leis an ngá atá le coigeartú a dhéanamh an bhliain roimhe seo ar na méideanna a tugadh le fios roimhe seo maidir leis an mbliain dar críoch an 31 Nollaig 2018, a shonraítear mar seo a leanas:

Leasú ar na ráitis airgeadais don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2018

Ní imríonn an t-athrú roimhe seo ar bheartas cuntasaíochta tionchar ar an Ioncam agus Caiteachas don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2018 (nó i mblianta roimhe sin). Ní dhéantar aon choigeartuithe ar na hiarmhéideanna le haghaidh cúlchistí a tugadh anonn ó bhlianta roimhe seo amhail ón 1 Eanáir 2018. Léirítear na leasuithe seo a leanas sa Ráiteas ar Ioncam Cuimsitheach don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2018.

	2018 Mar a foilsíodh €	Gluaiseacht €	2018 Athluaite €
Gnóthachain ó thaithí ar dhliteanais na scéime pinsin	nialas	1,000	1,000
Athrú ar thoimhdí faoi luach reatha dhliteanais na scéime pinsin	nialas	7,000	7,000
Coigeartuithe ar chistiú pinsin iarchurtha an Státchiste	nialas	(8,000)	(8,000)

Nótaí
(atá mar chuid de na ráitis airgeadais)
don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

Léirítear na leasuithe seo a leanas sa Chlár Comhardaithe an 31 Nollaig 2018.

	2018 Mar a foilsíodh €	Gluaiseacht €	2018 Athluaite €
Oibleagáidí sochair scoir	-	(175,000)	(175,000)
Sócmhainn chistithe iarchurtha sochair scoir	-	175,000	175,000

11 | Tuilleamh Carntha Coimeádta

	2019 €
Ag tús na bliana	2,247,227
Barrachas don bhliain	338,344
Tuilleamh coimeádta ag deireadh na bliana	2,585,571

12 | Ceangaltais Chaipitil

Níorbh ann d'aon cheangaltais do chaiteachas caipitiúil an 31 Nollaig 2019.

13 | Faomhadh na Ráiteas Airgeadais

D'fhaomh Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta na ráitis airgeadais an 18 Nollaig 2020.

3

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta
Tuarascáil agus Ráitis Airgeadais

don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

Tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste	63
An Ráiteas ar Rialú Inmheánach	65
An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí	68
An Cuntas Fáltas agus Íocaíochtaí / Cuntas an Chúlchiste	69
Nótaí leis na Ráitis Airgeadais	70

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Tuarascáil le cur faoi bhráid Thithe an Oireachtais Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Tuairim faoi na ráitis airgeadais

Tá iniúchadh déanta agam ar ráitis airgeadais Chiste an Chrannchuir Náisiúnta a d'ullmhaigh Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019 faoi Alt 44 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013. Tá sna ráitis airgeadais an cuntas fáltas agus íocaíochtaí, cuntas an chúlchiste agus nótaí gaolmhara.

I mo thuairim, léirítear sna ráitis airgeadais an méid seo a leanas i gceart:

- na híocaíochtaí isteach agus amach ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta don bhliain 2019, agus
- iarmhéid an Chiste an 31 Nollaig 2019.

Bunús na tuairime

Thug mé faoi m'iniúchadh ar na ráitis airgeadais i gcomhréir leis na Caighdeáin Idirnáisiúnta um Iniúchóireacht (CIIanna) faoi mar a d'fhógair an Eagraíocht Idirnáisiúnta Uasfhoras Iniúchóireachta. Déantar cur síos ar m'fhreagrachtaí faoi na caighdeáin siúd san aguisín leis an tuarascáil seo. Tá mé neamhspleách ón Rialálaí agus chomhlíon mé mo chuid freagrachtaí eiticiúla eile i gcomhréir leis na caighdeáin.

Creidim gur leor agus gur cuí an fhianaise iniúchóireachta a fuair mé chun bunús a sholáthar do mo thuairim.

An tuarascáil ar an Ráiteas ar rialú inmheánach agus ar cheisteanna eile

Sholáthair an Rialálaí ráiteas ar rialú inmheánach, anuas ar na ráitis airgeadais. Déantar cur síos san aguisín leis an tuarascáil seo ar m'fhreagrachtaí chun tuairisciú a dhéanamh maidir leis an bhfaisnéis sa ráiteas, agus ar cheisteanna áirithe eile ar a dtuairiscím mar eisceacht.

Níl aon rud le tabhairt le fios agam ina leith sin.

Seamus McCarthy

Séamus McCarthy
An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste

An 30 Meitheamh 2020

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Freagrachtaí Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta (an Rialálaí)

Leagtar amach freagrachtaí an Rialálaí maidir leis na ráitis airgeadais sa ráiteas ar rialachas agus sa ráiteas ar fhreagrachtaí. Is iad seo:

- na ráitis airgeadais a ullmhú san fhoirm a fhorordaítear faoi Alt 44 den Acht um Crannchur Náisiúnta, 2013
- a chinntiú go léirítear sna ráitis airgeadais i gceart gnóthaí Chiste an Chrannchuir Náisiúnta ag deireadh na bliana agus idirbhearta sa bhliain
- rialtacht na n-idirbheart a chinntiú, agus
- an rialú inmheánach sin a chur i bhfeidhm a dheimhníonn an Rialálaí is gá lena chumasú ráitis airgeadais a ullmhú atá saor ó mhíshonrú ábhartha, cé acu más calaois nó earráid is cúis leis.

Freagrachtaí an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Ceanglaítear orm faoi Alt 44 d'Acht 2013 chun iniúchadh a dhéanamh ar ráitis airgeadais Chiste an Chrannchuir Náisiúnta agus chun tuairisciú a dhéanamh orthu le Tithe an Oireachtais.

Is é mo chuspóir agus mé ag tabhairt faoin iniúchadh dearbhú réasúnta a fháil faoi cé acu an bhfuil nó nach bhfuil na ráitis airgeadais, ina n-iomláine, saor ó mhíshonrú ábhartha, cé acu más calaois nó earráid is cúis leis. Is ionann dearbhú réasúnta agus ardleibhéal de dhearbhú, ach ní hionann é agus ráthaíocht go mbraithfidh iniúchadh faoina dtugtar i gcomhréir leis na CIIanna i gcónaí míshonrú ábhartha nuair is ann dó. Féadfaidh míshonruithe eascairt ó chalaois nó earráid agus meastar go bhfuil siad ábhartha más féidir súil réasúnta a bheith leis go n-imreoidh siad tionchar ar chinntí geilleagracha úsáideoirí a rinneadh ar bhunús na ráiteas airgeadais seo.

Mar chuid d'iniúchadh i gcomhréir leis na CIIanna, déanaim breithiúnas gairmiúil agus leanann amhras gairmiúil a bheith orm i gcaitheamh an iniúchta. Agus amhlaidh á dhéanamh agam,

- Sainaithním agus measúnaím na rioscaí i leith mhíshonrú ábhartha na ráiteas airgeadais, cé acu más calaois nó earráid is cúis leis, dearaim agus tugaim faoi nósanna imeachta iniúchta a fhreagraíonn ar na rioscaí siúd, agus faighim fianaise iniúchta ar leor agus ar cuí í le bunús a sholáthar do mo thuairim. Tá an riosca a chruthaítear nuair nach mbraitear míshonrú ábhartha a eascraíonn as calaois níos airde ná riosca a eascraíonn as earráid, mar gheall go bhféadfadh claonpháirteachas, brionnú, easnaimh d'aon turas, míléiriú, nó gabháil i dtreis ar rialú inmheánach.
- Faighim tuiscint ar rialú inmheánach a bhaineann leis an iniúchadh d'fhonn nósanna imeachta iniúchta a dhearadh atá cuí faoi na cúinsí, ach nach bhfuil cuí ar mhaithe le tuairim a léiriú faoi éifeachtacht na rialuithe inmheánacha.
- Déanaim meastóireacht ar oiriúnacht na mbeartas cuntasaíochta a úsáidtear agus réasúntacht na meastachán cuntasaíochta agus an nochta ghaolmhair.

Déanaim cumarsáid leis an Rialálaí, i measc ceisteanna eile, maidir le scóip agus uainiú pleanáilte an iniúchta agus torthaí suntasacha iniúchta, aon easnaimh i rialú inmheánach ina measc a shainaithním i rith m'iniúchta.

An Ráiteas ar Rialú Inmheánach

Ní chumhdaíonn mo thuairim faoi na ráitis airgeadais an ráiteas ar rialú inmheánach a chuirtear i láthair sna ráitis siúd agus ní léirím aon fhoirm de chonclúid dhearbhaithe faoi.

I dtaobh m'iniúchta ar na ráitis airgeadais, ceanglaítear orm faoi na CIIanna chun an ráiteas ar rialú inmheánach a chuirtear i láthair a léamh agus, nuair atá amhlaidh á dhéanamh, breithniú a dhéanamh ar cé acu an bhfuil nó nach bhfuil an fhaisnéis atá ann neamh-chomhsheasmhach go hábhartha leis na ráitis airgeadais nó an t-eolas a fuair mé san iniúchadh, nó más dealraitheach, ar bhealach eile, go ndearnadh an fhaisnéis eile a mhíshonrú go hábhartha. Má bhainim an tátal as, bunaithe ar an obair a rinne mé, go ndearnadh an fhaisnéis seo a mhíshonrú go hábhartha, tá orm sin a thabhairt le fios.

Tuairisciú ar cheisteanna eile

Tugaim faoi m'iniúchadh trí thagairt a dhéanamh do bhreithniúcháin speisialta a bhaineann le comhlachtaí Stáit maidir lena mbainistiú agus lena n-oibriú. Tuairiscím má shainaithním ceisteanna ábhartha lena mbaineann an bealach a tugadh faoi ghnó poiblí.

Lorgaím fianaise a fháil faoi rialtacht na n-idirbheart airgeadais i gcúrsa an iniúchta. Tuairiscím más shainaithním aon chás ábhartha nár caitheadh airgead poiblí chun a gcríoch beartaithe nó sa chás nach raibh na hidirbhearta i gcomhréir leis na húdaráis a bhí á rialú.

Tuairiscím, trí eisceacht, chomh maith, sna cásanna seo a leanas:

- Ní bhfuair mé, i mo thuairim, an fhaisnéis agus na mínithe go léir a theastaigh uaim chun m'iniúchadh a dhéanamh, nó
- I mo thuairim, níor leor na taifid chuntasaíochta lena ligean dom na ráitis airgeadais a léamh gan stró agus a iniúchadh i gceart, nó
- Níl na ráitis airgeadais, i mo thuairim, i gcomhréir leis na taifid chuntasaíochta.

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

An Ráiteas ar Rialú Inmheánach

Scóip na Freagrachta

Aithním an fhreagracht atá orm a chinntiú go ndéantar córas éifeachtach rialaithe inmheánaigh airgeadais a chothabháil agus a fheidhmiú maidir le Ciste an Chrannchuir Náisiúnta. Tugtar san fhreagracht seo aird ar riachtanais an Chóid Chleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú (2016), faoi mar a mbaineann sé le hOifig an Rialálaí agus le Ciste an Chrannchuir Náisiúnta.

Cuspóir an Chórais Rialaithe Inmheánaigh

Tá an córas rialaithe inmheánaigh in ainm riosca a bhainistiú i leith leibhéal infhulaingthe, seachas fáil réidh leis. Ní féidir leis an gcóras ach a dhearbhú go réasúnta, seachas go hiomlán, go gcosnaítear sócmhainní, go n-údaraítear idirbhearta agus go gcuirtear i dtaifead iad i gceart, agus go gcoisctear earráidí nó neamhrialtachtaí ábhartha nó go mbraithfí iad ar bhealach tráthúil.

Tá an córas rialaithe inmheánaigh, atá ar aon dul leis an treoir a d'eisigh an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe i bhfeidhm do Chiste an Chrannchuir Náisiúnta don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019 agus a fhad le dáta faofa na ráiteas airgeadais.

Cumas chun Riosca a Láimhseáil

Bunaíodh Ciste an Chrannchuir Náisiúnta faoi alt 8 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 1986 agus bainistíonn agus rialaíonn an Rialálaí é.

Bhunaigh Oifig an Rialálaí feidhm iniúchóireachta inmheánaí a bhfuil dóthain acmhainní aici agus a thugann faoi chlár oibre lena gcomhaontaítear liomsa, maidir le Ciste an Chrannchuir Náisiúnta.

D'fhorbair Oifig an Rialálaí beartas bainistíochta riosca ina leagtar amach a inghlacthacht riosca, na próisis bhainistíochta riosca atá i bhfeidhm agus róil agus freagrachtaí na foirne maidir le riosca.

Eisíodh an beartas don fhoireann go léir a bhfuil súil acu oibriú laistigh de bheartais bhainistíochta riosca Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta, chun an bhainistíocht a chur ar an eolas ar rioscaí agus laigí rialaithe atá ag teacht chun cinn agus chun freagracht a ghlacadh as rioscaí agus rialuithe laistigh dá limistéar féin oibre.

Creat Riosca agus Rialaithe

Chuir Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta córas bainistíochta riosca i bhfeidhm maidir le Ciste an Chrannchuir Náisiúnta ina sainaithnítear agus ina dtuairiscítear príomhrioscaí agus na gníomhartha bainistíochta a bhfuiltear ag tabhairt fúthu chun dul i ngleic leo agus, a mhéid agus is féidir, na rioscaí siúd a mhaolú.

Tá clár rioscaí i bhfeidhm ina sainaithnítear na príomhrioscaí atá roimh Chiste an Chrannchuir Náisiúnta agus rinneadh iad seo a shainaithint, a mheasúnú agus a ghrádú i dtaobh a thábhachtaí atá siad. Déantar athbhreithniú agus nuashonrú ar an gclár trí huaire sa bhliain. Úsáidtear toradh na measúnuithe seo chun acmhainní a phleanáil agus a leithdháileadh lena chinntiú go mbainistítear rioscaí i leith leibhéal inghlactha.

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

An Ráiteas ar Rialú Inmheánach

Sonraítear sa chlár rioscaí na rialuithe agus gníomhartha a theastaíonn chun rioscaí agus freagrachtaí as oibriú rialuithe a shanntar do chomhaltaí sonracha foirne a mhaolú. Deimhním go bhfuil timpeallacht rialaithe i bhfeidhm ina bhfuil na gnéithe a leanas:

- rinneadh nósanna imeachta do gach príomhphróiseas gnó a dhoiciméadú,
- sannadh freagrachtaí airgeadais ar leibhéal bainistíochta agus sannadh an fhreagracht chomhfhreagrach,
- tá córais ann atá dírithe ar shlándáil na gcóras teicneolaíocht faisnéise agus cumarsáide a chinntiú, agus
- tá córais i bhfeidhm chun na sócmhainní a chosaint.

Monatóireacht agus Athbhreithniú Leanúnach

Bunaíodh nósanna imeachta foirmiúla chun monatóireacht a dhéanamh ar phróisis rialaithe agus cuirtear easnaimh rialaithe in iúl dóibh siúd atá freagrach as dul i mbun gníomh ceartaitheach ar bhealach tráthúil. Deimhním go bhfuil na córais mhonatóireachta leanúnaí seo a leanas i bhfeidhm:

- struchtúr eagraíochta ina bhfuil nósanna imeachta soiléire oibriúcháin agus tuairiscithe;
- teorainneacha údaraithe, leithdheighilt dualgas agus údaráis tharmligthe chun idirbhearta Chiste an Chrannchuir Náisiúnta a fhaomhadh agus a phróiseáil;
- córas chun taifeadadh agus réiteach na n-idirbheart go léir a éascú agus chun rian iniúchta iomlán a sholáthar ar idirbhearta a próiseáladh;
- próisis chun rioscaí gnó a shainaithint agus a mheasúnú tríd an méid seo a leanas a dhéanamh: -
    - cineál, méid agus impleachtaí airgeadais an riosca a shainaithint atá roimh Chiste an Chrannchuir Náisiúnta, an mhéid agus na catagóirí ina measc a mheasaim atá inghlactha;
    - measúnú a dhéanamh ar an dóchúlacht go dtitfidh na rioscaí a shainaithnítear amach;
    - measúnú a dhéanamh ar chumas na hOifige chun na rioscaí a thiteann amach a bhainistiú agus a mhaolú;
- monatóireacht agus réiteach seachtainiúil a dhéanamh ar shuimeanna a phróiseáiltear i gCiste an Chrannchuir Náisiúnta;
- sraith beartas agus nósanna imeachta a bhaineann le rialuithe oibríochtúla agus airgeadais;
- áirítear obair Iniúchóireachta Inmheánaí agus athbhreithnithe bainistíochta leis na nósanna imeachta chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht na gcóras rialaithe inmheánaigh.

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

An Ráiteas ar Rialú Inmheánach

Athbhreithniú ar Éifeachtacht

Deimhním go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm ag Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht nósanna imeachta bainistíochta riosca agus rialaithe. Tá an mhonatóireacht agus an t-athbhreithniú ar éifeachtacht chóras rialaithe inmheánaigh airgeadais Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta curtha ar an eolas ag an obair a dhéanann na hiniúchóirí inmheánacha agus seachtracha agus an bhainistíocht shinsearach laistigh d'Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta atá freagrach as forbairt agus cothabháil an chreata rialaithe inmheánaigh.

Deimhním gur tugadh faoi athbhreithniú bliantúil ar éifeachtacht an chórais rialaithe inmheánaigh maidir leis an mbliain 2019 agus gur tugadh chun críche é faoin 31 Márta 2020.

Saincheisteanna Rialaithe Inmheánaigh

Níor sainaithníodh aon laigí i rialú inmheánach maidir leis an mbliain 2019 óna dteastaíonn nochtadh sna ráitis airgeadais.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 22 Meitheamh 2020

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

An Ráiteas Rialachais agus an Ráiteas ar Fhreagrachtaí

Rialachas

Bunaíodh Ciste an Chrannchuir Náisiúnta faoi alt 8 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 1986 agus leanann sé le halt 44 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 a chomhlíonadh. Is éard atá sa Chiste cuntas bainc aonair atá á choimeád ag Banc Ceannais na hÉireann. Níl aon fhostaithe ná stiúrthóirí ag an gCiste.

Freagrachtaí an Rialálaí

Leagtar amach freagrachtaí Rialálaí maidir leis an gCiste san Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013. Faoi Alt 44 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013, bainistíonn agus rialaíonn an Rialálaí an Ciste. Anuas air sin, tá ar an Rialálaí cuntais an Chiste a chur faoi bhráid an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste gach bliain lena n-iniúchadh agus cóip de shliocht de na cuntais a rinneadh a iniúchadh, chomh maith le cóip de thuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste ar na cuntais sin, a chur faoi bhráid gach Tí den Oireachtas.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 22 Meitheamh 2020

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Cuntas Fáltas agus Íocaíochtaí

don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

		2019		2018	
	Nóta	€'000	€'000	€'000	€'000
Suimeanna a fuarthas ón oibreoir	4		557,827		493,795
lúide:					
Íoctha leis an oibreoir i dtaca le:	5				
Duaiseanna		210,206		196,871	
Teidlíocht an Oibreora		82,831	293,037	73,051	269,922
			264,790		223,873
lúide:					
Íoctha leis an Rialálaí maidir le Tobhach an Rialálaí	9		1,504		1,497
			263,286		222,376
Ús Infheistíochta Faighte/(Íoctha)	6		(217)		(325)
			263,069		222,051
Aistrithe chuig an Lár-Chiste	7		(250,663)		(224,647)
Méadú/(Laghdú) ar Infheistíocht a aistríodh chuig/(ó) an Cúlchiste			**12,406**		**(2,596)**

Cuntas an Chúlchiste

		2019	2018
		€'000	€'000
Iarmhéid ar éarlais an 1 Eanáir		31,416	34,012
Méadú/(Laghdú) ar Infheistíocht		12,406	(2,596)
Iarmhéid ar éarlais an 31 Nollaig	6	43,822	31,416
lúide:			
An t-iarmhéid a coimeádadh maidir le duaiseanna stairiúla éagtha	8	(16,092)	(16,092)
Dliteanas do Thobhach an Rialálaí	9	(99)	(95)
Dliteanas do Dhuaiseanna agus Teidlíocht an Oibreora	10	(7,139)	0
An t-iarmhéid atá ar fáil lena dháileadh tríd an Lár-Chiste	7	**20,492**	**15,229**

Tá Nótaí 1-12 mar chuid de na Ráitis Airgeadais seo

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 22 Meitheamh 2020

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Nótaí leis na Cuntais

1 | An Crannchur Náisiúnta

Leanann an Crannchur Náisiúnta, a bunaíodh i 1986, i gcomhréir leis an Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013 ("an tAcht"). Thosaigh Premier Lotteries Ireland Limited ("PLI"), cuideachta chláraithe Éireannach, an 30 Samhain 2014 mar oibreoir faoi cheadúnas ("an Ceadúnas") ar feadh 20 bliain, a dheonaigh an tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe an 27 Feabhra 2014.

2 | The Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Leanann Ciste an Chrannchuir Náisiúnta ("an Ciste"), a bunaíodh faoin Acht um Chrannchur Náisiúnta, 1986 a bheith ann de bhua Alt 44 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013. Faoi Alt 7 den Acht, cheap an tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta agus i gcomhréir le hAlt 44 den Acht, bainistíonn agus rialaíonn an Rialálaí an Ciste.

Faigheann an Ciste fáltais ón gCrannchur Náisiúnta ón oibreoir agus íocann sé suimeanna maidir le duaiseanna, tobhach bliantúil an Rialálaí the teidlíochtaí na n-oibreoirí faoin gCeadúnas. Aistríonn an Rialálaí cistí, ag eatraimh a dheimhníonn an tAire, chuig an Státchiste (i ndiaidh go ndearnadh soláthar cuí do dhliteanais theagmhasacha ionchasacha) lena gcur i bhfeidhm do na cuspóirí a leagtar amach san Acht. Ríomhtar na suimeanna atá le híoc le Cúiseanna Maithe faoi mar a leagtar amach san Acht agus sa Cheadúnas amhail bheith 655 den ollioncam cluichíochta.

I gcomhréir le clásal 6.2 den Cheadúnas, oibríonn an Rialálaí cuntas Chiste an Chrannchuir Náisiúnta i mBanc Ceannais na hÉireann.

3 | Cuntais an Chiste

Sonraítear sna cuntais a íoctar isteach sa Chiste agus a íocann an Ciste isteach i rith na bliana faoi athbhreithniú anuas ar anailís ar an iarmhéid a choimeádtar i rith na bliana. Faoi Alt 44 den Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013, tá ar an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste iniúchadh a dhéanamh ar chuntais an Chiste, agus tá cóip de shliocht de na cuntais a rinneadh a iniúchadh, chomh maith le cóip de thuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste ar na cuntais sin, le cur faoi bhráid gach Tí den Oireachtas ag an Rialálaí.

4 | Suimeanna a fuarthas ón oibreoir

Faoi mar a cheanglaítear san Acht, is éard atá i gceist le suimeanna a fuarthas ón oibreoir fáltais ó dhíolacháin ticéad lúide luach saothair miondíoltóirí agus duaiseanna beaga. B'ionann suimeanna a fuarthas ón oibreoir agus €558 milliún in 2019 (2018: €494 milliún).

Ba iad na díolacháin iomlána, ar bhonn fabhruithe don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019, a aithnítear i ráitis airgeadais an oibreora, €884.5 milliún (2018: €805.0 milliún).

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Nótaí leis na Cuntais

Anuas ar na cuir chuige chuntasaíochta éagsúla ar glacadh leo sa Chiste agus ag an Oibreoir (i.e. ar bhonn fáltais airgid thirim i gcomparáid le bonn fabhruithe), tá coimisiún miondíoltóirí agus íocaíochtaí le miondíoltóirí maidir le duaiseanna a d'íoc miondíoltóirí asbhainte as na suimeanna a fuarthas sa Chiste agus luaitear Díolacháin a thugann an tOibreoir le fios sula ndéantar na hasbhaintí seo.

5 | Suimeanna a íocadh leis an oibreoir

Ba iad na suimeanna a íocadh leis an oibreoir €293 milliún in 2019 (2018: €270 milliún), arbh ionann sin agus €210 milliún maidir le híocaíochtaí duaiseanna (2018: €197 milliún) agus €83 milliún maidir le teidlíocht an oibreora (2018: €73 milliún).

6 | Infheistíochtaí an Chiste

Coimeádtar gach airgead den Chiste i gcuntas taisce atá á choimeád ag Banc Ceannais na hÉireann. Gearradh ús diúltach ar an gcuntas seo ó Mheitheamh 2014. Tagann seo chun solais ó chinneadh a rinne an BCE (CE/2014/23) a bhaineann le luach saothair éarlaisí agus cúlchistí iomarcacha a bheith á sealbhú, a dhéanann difear do luach saothair éarlaisí rialtais ag Bainc Cheannais Náisiúnta. Ríomhtar ús ar bhonn laethúil, agus íoctar faoi dhó sa bhliain é. Aithnítear ús nuair a íoctar é nó nuair a fhaightear é. B'ionann an t-ús measta maidir le 2019 nár íoc an Ciste ag deireadh na bliana agus €55,036.

7 | Aistrithe chuig an Lár-Chiste

I ndiaidh soláthar do dhliteanais reatha an Chiste agus aon dliteanais ionchasacha nó theagmhasacha, socraíonn an Rialálaí go n-aistrítear cistí i rith na bliana, ag eatraimh a dheimhníonn an tAire, ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta go dtí an Lár-Chiste. Caitheann an tOireachtas vóta ar airgead an Lár-Chiste a leithdháileadh tríd an bpróiseas bliantúil Meastachán agus eisítear airgead i rith na bliana agus déantar iad a chur i gcuntas trí na Cuntais Leithreasa.

8 | An t-iarmhéid a coimeádadh maidir le duaiseanna stairiúla éagtha

An 31 Nollaig 2019, leantar le suim €16.092 milliún a aithint mar shrian ar chistí atá ar fáil lena ndáileadh. Tá an tsuim seo maidir le duaiseanna éagtha a thagann chun solais faoin gceadúnas roimhe seo le Cuideachta Chrannchur Náisiúnta An Post. Mar gheall go mbaineann seo le duaiseanna éagtha nuair a aistríodh chuig an gCeadúnas, níl aon mhéadú ar an méid seo.

Rinneadh an cinneadh, i ndiaidh dheireadh na bliana, go bhféadfaí an tsuim seo a scaoileadh agus aistríodh €16.092 milliún ó Chiste an Chrannchuir Náisiúnta an 17 Aibreán 2020 chuig an Státchiste ar mhaithe le Cúiseanna Maithe.

Ciste an Chrannchuir Náisiúnta

Nótaí leis na Cuntais

9 | Dliteanas do Thobhach an Rialálaí

I gcomhréir leis an Acht um Chrannchur Náisiúnta, 2013, déantar soláthar sa Cheadúnas go n-íocann PLI tobhach bliantúil leis an Rialálaí chun íoc as costais a thabhaíonn an Rialálaí i gceart. Asbhaintear na suimeanna siúd ó íocaíochtaí a dhéantar le PLI agus coimeádtar sa Chiste iad lena n-íoc leis an Rialálaí. Ba é an tsuim a bhí le híoc leis an Rialálaí an 31 Nollaig 2019 €99,200.

10 | Dliteanas do Dhuaiseanna agus Teidlíocht an Oibreora

Fuair an Ciste €12.623 milliún ón oibreoir an 31 Nollaig 2019 maidir leis an tseachtain dar críoch 21 Nollaig 2019. I ndiaidh dheireadh na bliana, an 3 Eanáir 2020, d'aistrigh an Ciste €7.139 milliún (€5.333 milliún maidir le duaiseanna agus €1.806 milliún maidir le teidlíocht an oibreora) chuig an oibreoir maidir leis an bhfáltas seo. Aithnítear an tsuim €7.139 milliún mar dhliteanas i gCuntas an Chúlchiste ag deireadh na bliana.

Anuas air sin, agus i ndiaidh dheireadh na bliana, d'éiligh an t-oibreoir suim €0.128 milliún ón gCiste maidir le suimeanna duaiseanna nár éilíodh roimhe seo a bhaineann leis na blianta ó 2016 go 2018. Cuirtear an tsuim seo i gcuntas in 2020, an bhliain ina ndéantar an t-éileamh ar an gCiste.

11 | Táille Iniúchta

Íocann Oifig Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta an táille iniúchta. Is é an táille iniúchta don bhliain 2019 €5,700.

12 | Faomhadh Chuntas Chiste an Chrannchuir Náisiúnta

D'fhaomh an Rialálaí Cuntas Chiste an Chrannchuir Náisiúnta maidir leis an mbliain dar críoch an 31 Nollaig 2019 an 22 Meitheamh 2020.

Carol Boate
Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
An 22 Meitheamh 2020

Rialálaí an Chrannchuir Náisiúnta
Regulator of the National Lottery

www.rnl.ie